



Gemeente  
Haarlem

# Samen voor Jeugd Haarlem

concept versie 16 mei 2019



Leerlingen uit de onderbouw van het Lyceum Sancta Maria zijn aan de slag gegaan met de kansencirkel die centraal staat in deze nota. Zij hebben voor elk element uit de cirkel een illustratie gemaakt. De illustraties komen terug bij de bijbehorende elementen in de hoofdstukken 5 tot en met 12.



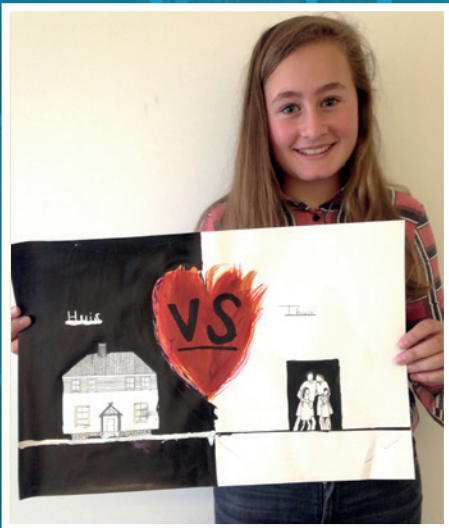
Gijs Brienesse, A3A



Sarah Karman en Charlotte Postma, G1A



Hanna Welling en Pien Uttien, A3B



Philipien van waveren, H2D



Michael van Ieperen, H3C



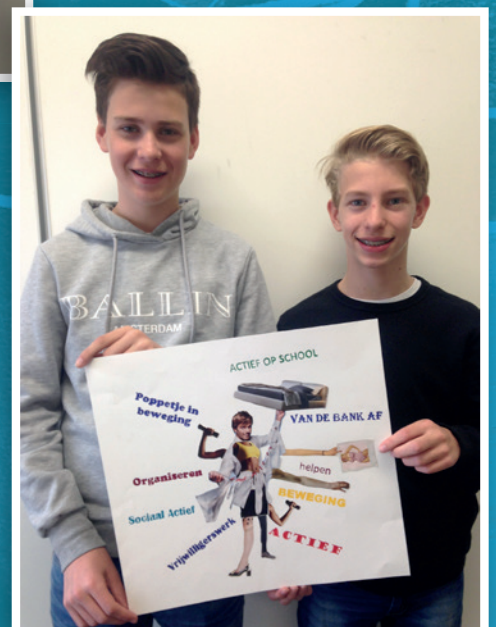
Safine Gast en Charlotte Soetbrood, H2D



Flora Miedema en Ramona van Wijk, A3D



Alussa Docampo-Aguiar en Karlijn Banus, A1C



Thijmen van Veldhuizen en Daan Vije, H2C

# Samen voor Jeugd Haarlem

**concept versie 16 mei 2019**

<b>Voorwoord - Wethouder Jur Botter</b>	<b>4</b>
<b>1. Inleiding</b>	<b>5</b>
<b>2. Haarlemse jeugd in beeld</b>	<b>9</b>
<b>3. Financiën in beeld</b>	<b>13</b>
<b>4. Samenwerken aan een goede basis voor elk kind</b>	<b>14</b>
<b>5. Gehoord worden</b>	<b>19</b>
<b>6. Erbij horen</b>	<b>23</b>
<b>7. Verantwoordelijkheid nemen</b>	<b>27</b>
<b>8. Kunnen ontwikkelen</b>	<b>30</b>
<b>9. Actief zijn</b>	<b>34</b>
<b>10. Gezond zijn</b>	<b>37</b>
<b>11. Een thuis hebben</b>	<b>41</b>
<b>12. Veilig zijn</b>	<b>45</b>
<b>Nawoord</b>	<b>48</b>

Deze versie is een concept. Jongeren, (pleeg)ouders, de Participatieraad Haarlem en samenwerkingspartners hebben input geleverd en een aantal van hen heeft meegelezen met eerdere concepten. Deze laatste conceptversie wordt voorgelegd aan hun en de commissie Samenleving. Na hun reacties kan deze versie nog worden aangepast zodat de gemeenteraad de definitieve versie na het reces kan vaststellen. Hierna wordt het uitvoeringsprogramma gemaakt met concrete acties op basis van de vastgestelde kaders.

# Voorwoord



Met gepaste trots leg ik de conceptversie van de integrale nota Jeugd aan u voor. Na de zomer volgt de definitieve versie. Hierin worden de reacties vanuit het vervolg op het participatietraject en van de commissie Samenleving opgenomen. De versie die u nu onder handen heeft, is een uitwerking van de startnotitie die al eerder met de commissie is besproken. Het is een versie waaraan veel jongeren, ouders/opvoeders en vertegenwoordigers van organisaties in de zorg, welzijn en het onderwijs hebben meegewerkt. Ook is er in de tussentijd overleg geweest met de leden van de Participatieraad en is er een reeks van bijeenkomsten georganiseerd om met betrokkenen te spreken. Met deze nota legt de gemeente het kader voor en brengt het de ambities in kaart. Later dit jaar volgt een uitvoeringsprogramma.

‘Waarom een integrale nota jeugd?’, zult u wellicht denken. Met de meeste jongeren, ook in Haarlem, gaat het gelukkig goed. Een simpel antwoord op de vraag ‘waarom’, zou daarom kunnen zijn: we zien graag dat het goed blijft gaan met onze jeugd en onze jongeren. Bovendien is het al weer een tijd geleden dat er een nota is verschenen over het integrale jeugdbeleid – dat was namelijk in 2013. Sindsdien is er veel discussie geweest rondom de jeugdhulp. Maar jeugdbeleid is meer dan alleen jeugdhulp. Het omvat alle leefgebieden waarmee kinderen en jongeren te maken hebben: van de dagen voor de geboorte tot aan het moment waarop ze volwassen zijn. Ook ondersteuning voor ouders en verzorgers bij de opvoeding hoort bij jeugdhulp, net als sport, spel, vrije tijd en ontplooiing.

## **Lange adem**

Om de aanpak die we voor ogen hadden gestalte te geven, zijn we in onze zoektocht terechtgekomen bij de ‘kansencirkel’. Dat is een model waarin verschillende elementen zijn opgenomen die een rol spelen in het leven van een kind. Als gemeente willen wij de komende jaren aan het werk met deze cirkel. We realiseren ons dat daarvoor een lange adem nodig is. De kansencirkel gaat uit van het principe dat je de hele gemeenschap nodig hebt om een kind op te voeden: ‘It takes a village to raise a child’. Een soortgelijk model werd jaren geleden geïntroduceerd door Mischa de Winter. Maar de kansencirkel gaat nog een stap verder: het heeft ook oog voor de participatie en deelname van het kind in de samenleving en is het sterk gericht op de onderlinge en integrale aanpak van de betrokken partijen.

## **Participatie**

Met name het onderwerp ‘jeugdparticipatie’ heeft veel aandacht gekregen in de voorbereiding en in de vervolmaking van de nota. Ik heb aan veel leuke sessies met jongeren meegedaan en ik kan niet wachten om in lijn met de voorstellen die in de nota te vinden zijn over verschillende thema’s, opnieuw met hen in gesprek te gaan.

## **Compassie en liefde**

Ik hoop van harte dat de nota voldoet aan de verwachtingen en dat we in staat zijn om ons met alle betrokken partijen met compassie en liefde in te zetten voor onze jeugd, zodat onze jongeren zo fijn en thuis mogelijk kunnen opgroeien.

Tot slot wil ik iedereen hartelijk bedanken voor de inbreng en het realiseren van de nota. Volgens mij is het een mooi document geworden! Ik kijk er reikhalzend naar uit om het stuk in de commissie te bespreken en over de verdere uitwerking opnieuw in gesprek te gaan met kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners.

**Jur Botter,**

*Wethouder, Jeugd en Onderwijs*

# 1. Inleiding

**In Haarlem wonen ruim 40.000 kinderen en jongeren tot en met 23 jaar. Hoe zij opgroeien en worden opgevoed, is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van henzelf en hun ouders. In de directe omgeving hebben ook medeopvoeders een taak. Op de peuterspeelzaal bijvoorbeeld, op school en het sociale netwerk van kinderen, jongeren en ouders.**

De gemeente is verantwoordelijk voor preventief jeugdbeleid en – sinds de transitie in 2015 – voor alle vormen van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Deze nota gaat over de wijze waarop de gemeente Haarlem daar invulling aan wil geven, wat we willen bereiken en waar we op sturen. De ambities die we in deze nota beschrijven, vragen om een lange adem en zullen verschillende collegeperiodes vergen. De veranderingen maken deel uit van de systeemverandering en cultuuromslag die in het hele sociaal domein is ingezet in het kader van het Transformatieprogramma sociaal domein (2018/432318)<sup>1</sup>

## Het doel

Haarlemse kinderen groeien gezond en veilig op, zij kunnen hun talenten, kennis en vaardigheden ontwikkelen. Ze doen mee in de samenleving en leveren daar een positieve bijdrage aan. Als zij later zelf kinderen krijgen, hebben zij een goede basis om invulling aan het ouderschap te geven.

## Waar staan we?

De afgelopen jaren stonden sterk in het teken van de transitie van de jeugdhulp. Met de transitie is de jeugdhulp belegd bij de gemeente omdat die het dichtst bij kinderen, jongeren en hun ouders staat en zijn er verscheidene financieringsstromen bijeengebracht. Er is hard gewerkt om kinderen en jongeren met psychische problemen, een licht verstandelijke beperking of problemen thuis goede hulp en bescherming te blijven bieden en ouders en verzorgers te ondersteunen bij de opvoeding. En dat is gelukt. Ook is geïnvesteerd in het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Hier kunnen kinderen, jongeren en ouders terecht voor informatie, advies, steun en hulp bij problemen over de opvoeding of opgroei-en. Medewerkers van het CJG zijn onder meer verbonden aan scholen, huisartspraktijken, en ze werken samen met de Sociaal Wijkteams. Zij kijken wat er nodig is, samen met kinderen, jongeren, ouders en andere mensen die er van wakker liggen, zoals de buurvrouw of de leraar. Ze kunnen zelf steun bieden of schakelen extra hulp in, van vrijwilligers tot specialistische jeugdhulp.

De opdracht was niet alleen de taken van het Rijk (transitie) over te nemen, maar het ook anders te gaan doen (transformatie), zodat kinderen, jongeren en ouders beter worden ondersteund en geholpen. Voor deze uitdaging staat niet alleen het jeugddomein, maar het hele sociaal domein. De veranderingen in systemen en cultuur moeten de gemeente en de partners samen realiseren. Ook hierin zijn stappen gezet, maar het is een ingrijpend en lang proces en we zijn er dan ook nog niet. Samen met de partners moet de gemeente nog meer doen om zo veel mogelijk te voorkomen dat kleine vragen en problemen groot worden: door preventie de noodzaak van specialistische hulp verminderen. We willen ook aansluiten bij de talenten en kracht van kinderen, jongeren en ouders. Steun en hulp bieden, zo veel mogelijk in hun eigen omgeving. Is er extra specialistische hulp nodig, dan kan die snel, met weinig schakels erbij worden gehaald.

Het Rijk ging er vanuit dat deze transformatie een bezuiniging zou opleveren. De overdracht van taken ging gepaard met een korting van 15 procent op het budget voor de nieuwe taken. De noodzaak van continuïteit van zorg binnen het budget liet weinig ruimte voor innovatie en een betere preventie.

<sup>1</sup> Bij de voorbereiding op de decentralisaties in het sociaal domein vanaf 2012 en tijdens het transformatieproces na 2015 is er gewerkt aan de hand van een programma, het Transformatie programma sociaal domein. Ook voor de komende periode is gekozen voor voortzetting van dit programma.

Net als het Rijk gelooft de gemeente dat de transformatie uiteindelijk leidt tot minder uitgaven in de (specialistische) jeugdhulp, tot kwalitatief betere hulp en verschuiving naar eerdere inzet in de sociale basis. De paradox is: investeringen in preventie en vernieuwing zouden moeten leiden tot lagere kosten in de specialistische jeugdhulp, maar de ruimte om te investeren en te vernieuwen is zeer beperkt. Ook hier geldt dat de kosten voor de baat uitgaan.

### Hoe verder?

Onder meer uit onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (2017) blijkt dat er op hoofdlijnen een goede basis ligt. Samenwerkingspartners staan achter de uitgangspunten en ingezette beweging. Zij waarderen het dat de gemeentelijke keuzes altijd gebaseerd zijn op de inhoud en dat er vertrouwen is in de professionals. Zowel de gemeente als samenwerkingspartners vinden wel dat het tijd is voor volgende stappen:

- Benut de inbreng van jongeren en ouders nog vanzelfsprekender en geef hun kennis en ervaring een belangrijkere plek. Jongeren en ouders benadrukken het belang dat er naar ze wordt geluisterd, dat er naar hun talenten en kansen wordt gekeken in plaats van naar problemen. Ze willen mee kunnen doen, erbij horen.
- Versterk en verbeter de samenwerking tussen partners. Door concretere doelen te formuleren, kan de gemeente de regie vergroten.
- Leer samen hoe het beter kan en pas dat toe in de praktijk.
- Zet gezamenlijk in op onderstaande thema's. De eerste vier zijn ook benoemd in het Transformatieprogramma sociaal domein:
  - Een betere preventie en samenhang en samenwerking tussen het eigen netwerk en professionals in de sociale basis, vrij toegankelijke hulp en specialistische jeugdhulp.
  - Een sterkere verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp.
  - Extra aandacht voor kinderen die opgroeien in gezinnen met problemen op verschillende vlakken (multiprobleemgezinnen).
  - Extra aandacht voor kwetsbare jongeren (16-27 jaar) op weg naar volwassenheid.
  - Grotere kansengelijkheid in het onderwijs als onderdeel van de Lokale en Regionale Educatie Agenda (LEA en REA).
  - Voor ieder kind een thuis. Kinderen groeien in principe op bij hun ouders. Als dit echt niet kan, groeien zij op op een plek die een thuis zo dicht mogelijk benadert. Dit is een speerpunt binnen het Transformatieplan Jeugd Zuid-Kennemerland in het kader van het landelijke programma Zorg voor Jeugd.

Met de gesprekken met jongeren, ouders en professionals in gedachte gaat de gemeente verder op de ingeslagen weg. In deze nota formuleren we de ambities waaraan we gaan werken en op gaan sturen.

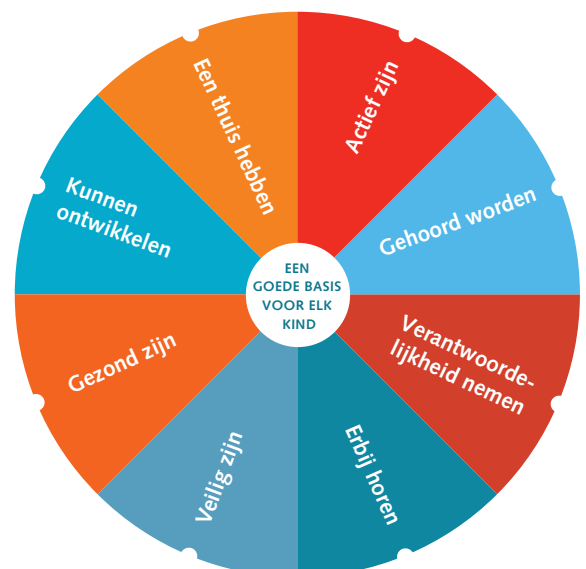
### Kansencirkel: een goede basis voor elk kind

Om het welzijn van alle kinderen en jongeren centraal te zetten, preventieve inzet en jeugdhulp te verbinden en samenwerking te versterken, gebruikt de gemeente Haarlem de kansencirkel.

Deze cirkel bestaat uit acht elementen die ieder kind nodig heeft om goed te kunnen opgroeien.

Sterker nog: elementen waar ieder kind volgens het VN-kinderrechtenverdrag recht op heeft. De elementen zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek naar beschermende factoren in de ontwikkeling van kinderen. De kansencirkel is ontwikkeld als onderdeel van het Schotse model 'Getting it right for every child' (GIRFEC). Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) heeft de Nederlandse variant – de kansencirkel – ingebracht.

De kansencirkel als gedachtegoed doet recht aan de wens van kinderen en jongeren in Haarlem om niet alleen naar problemen te kijken, maar vooral naar hun talenten, om gehoord te worden en om erbij te kunnen horen. De cirkel stimuleert alle betrokkenen om naar het hele kind te kijken, niet naar een stukje van het leven van een kind.



De cirkel helpt verbindingen te leggen en één taal te spreken zodat we elkaar begrijpen. In deze nota gebruiken we de kansencirkel om naar het integrale jeugdbeleid te kijken.

Onze ambitie is dat het normaal wordt om over deze elementen te spreken: thuis, op school, op de sportvereniging of in het contact met een hulpverlener.

De kansencirkel kan ook als praktisch instrument in gesprekken met (jonge) kinderen en hun ouders en met jongeren worden gebruikt en daarmee in de praktijk voor herkenning en één taal tussen hen zorgen. Of en hoe dit meerwaarde kan hebben in Haarlem gaan we onderzoeken. Dit gebeurt ook in onder meer Tilburg, waar het onderwijs, jeugdhulp en de gemeente met de kansencirkel aan de slag gaan en bij het CJG Rijnmond. Gemeentes en samenwerkingspartners wisselen ervaringen uit en leren van elkaar.

### **Van ambities naar uitvoeringsprogramma**

De ambities in dit stuk geven aan wat de gemeente Haarlem wenst voor haar kinderen en jongeren. We nodigen kinderen, jongeren, ouders, professionals, managers en bestuurders uit om ons te wijzen op voorbeelden waar het goed gaat, op situaties waarin het niet goed gaat en om mogelijke verbeteringen aan te dragen.

De gemeente maakt zich hard om de ambities waar te maken. Dat kunnen we niet alleen. Van elke professional, manager en bestuurder verwachten wij dat ook zij hun verantwoordelijkheid nemen, net zoals we dat verwachten van ouders, kinderen, jongeren en hun netwerk. In partnerschap, ieder vanuit zijn eigen rol. Met een gezamenlijk doel dat domeinen overstijgt: een goede basis voor ieder kind.

Deze nota is tot stand gekomen samen met jongeren, ouders en partners uit de stad. Wanneer de kaders uit deze nota zijn vastgesteld, volgt najaar 2019 de vertaling naar een uitvoeringsprogramma. Met kinderen, jongeren, ouders en partners gaan we uitwerken welke concrete inzet per jaar noodzakelijk is om de ambities te bereiken. Per doel geven we aan wat we gaan doen en wanneer we tevreden zijn. We scherpen het uitvoeringsprogramma jaarlijks aan en passen het waar nodig aan, zodat we blijven bouwen op basis van kennis en ervaring.

In het uitvoeringsprogramma komen ook de thema's terug waar de komende jaren extra nadruk op ligt: preventie, onderwijs-jeugdhulp, multiprobleemgezinnen, kansengelijkheid, jongeren tussen 16-27 jaar, voor ieder kind een thuis. De thema's worden uitgewerkt aan de hand van deze nota. Een eerste aanzet wordt gegeven in de hoofdstukken 4 tot en met 12 komen die terug.

Vragen en behoeften van kinderen, jongeren en hun ouders verschillen per wijk. Ook verschillen de omgeving waarin zij opgroeien, de voorbeelden die zij zien en de kansen die zij krijgen. Zo is de werkloosheid en het percentage huishoudens met een laag inkomen in Haarlem-Oost groter dan in de rest van de stad. Vooral in Parkwijk en de Slachthuisbuurt wordt een groot beroep gedaan op bijstand. Bij de jeugd in Schalkwijk zien we kracht, maar ook kwetsbaarheid. Het grote aantal aandachtsleerlingen in het basisonderwijs valt op, net als het grote aantal eenoudergezinnen. Dit betekent dat er in het uitvoeringsprogramma per wijk andere accenten worden gelegd en meer of minder steun en hulp wordt ingezet.

# Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een globaal beeld van de Haarlemse jeugd. Hoofdstuk 3 biedt een overzicht van de verdeling van de middelen binnen het Haarlemse jeugdbeleid. In hoofdstuk 4 is beschreven hoe we het jeugdlandschap in Haarlem hebben ingericht. Vervolgens wordt per hoofdstuk een element van de kansencirkel uitgewerkt:

- Wat verstaan we onder dit element?
- Wat is onze ambitie?  
Wat willen we voor Haarlemse kinderen en jongeren bereiken met behulp van dit element?
- Hoe willen we onze ambitie bewerkstelligen?

Op hoofdlijnen wordt aangegeven hoe de gemeente wil werken aan de ambities.

Verdere uitwerking van de ambities komen aan de orde in het uitvoeringsprogramma dat eind 2019 verschijnt. Aan veel van deze onderwerpen wordt al gewerkt, maar ze zijn nog niet klaar. Soms zullen nieuwe initiatieven nodig zijn om de ambities te bereiken.

In de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's wordt gekeken naar wenselijkheid en haalbaarheid en naar de samenwerking met de partners.

Het laatste hoofdstuk wordt afgerond met een korte terugblik op het proces en een blik vooruit.

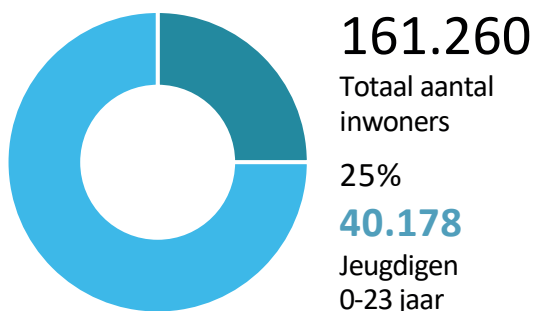
Waar in deze nota 'we' staat wordt de gemeente Haarlem bedoeld. Wanneer 'we' breder is en ook kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners worden bedoeld, wordt dit vermeld. De begrippen 'De gemeente Haarlem' en 'we' worden beide gebruikt.

Daar waar ouders staat, bedoelen we ook pleegouders of verzorgers van kinderen en jongeren.



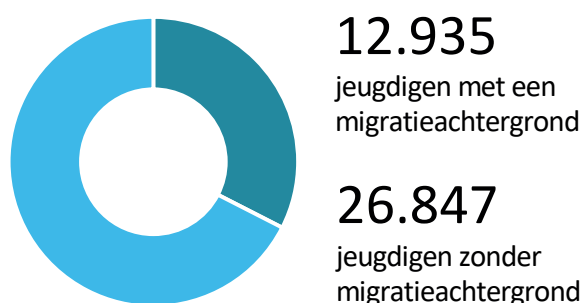
## 2. Haarlemse jeugd in beeld

### Demografische gegevens



**Aantal inwoners Haarlem 2019**

Bron: BRP 2019



**Diversiteit onder de Haarlemse jeugd van 0-23 jaar in 2018**

Bron: Gemeente Haarlem

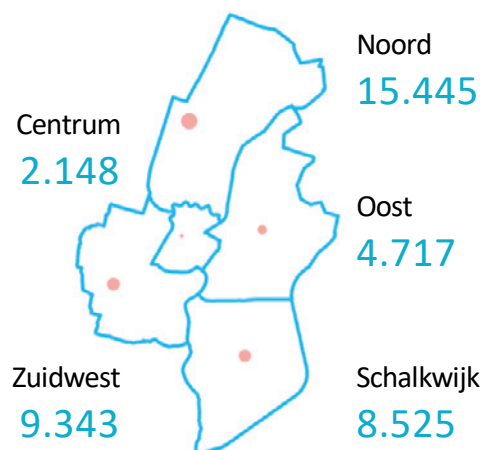
**20%** Haarlem  
Jeugdigen tot 18 in Haarlem

**19,1%** Nederland  
Jeugdigen tot 18 in steden tussen 100.00 en 300.00 inwoners

Jeugdigen tot 18 in steden tussen 100.00 en 300.00 inwoners

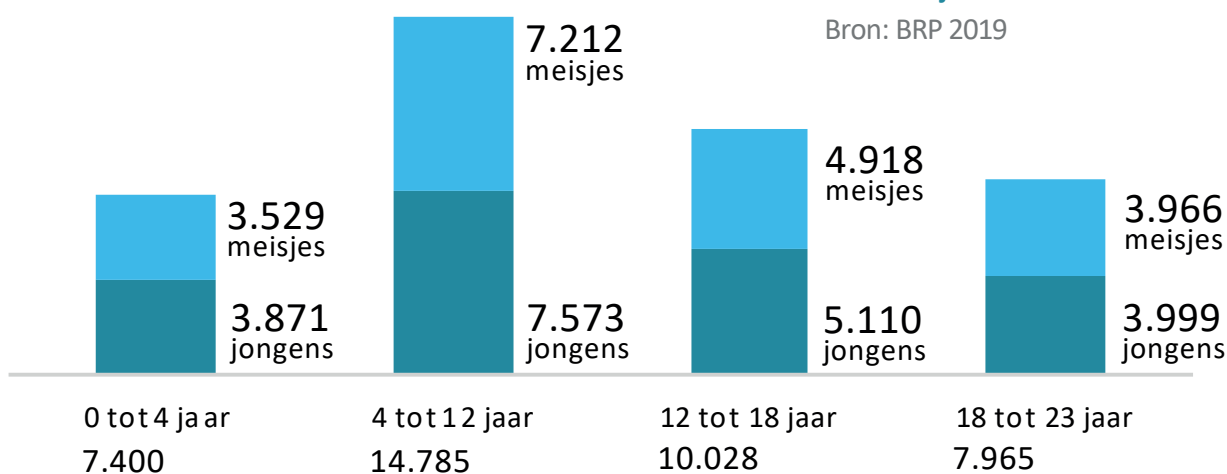
Bron: Gemeentelijke monitor

Sociaal Domein, 2018



**Spreiding van Haarlemse jeugd van 0-23 jaar over de stad in 2019**

Bron: BRP 2019



**Leeftijdsverdeling en aandeel jongens en meisjes van Haarlemse jeugd 2019**

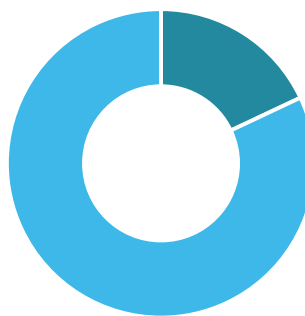
Bron: BRP 2019

## Gezinssituaties

5,42% Haarlem  
6,58% Nederland

Aantal jeugdigen 0-18 jaar  
in een uitkeringsgezin in 2015

Bron: Gemeente Haarlem



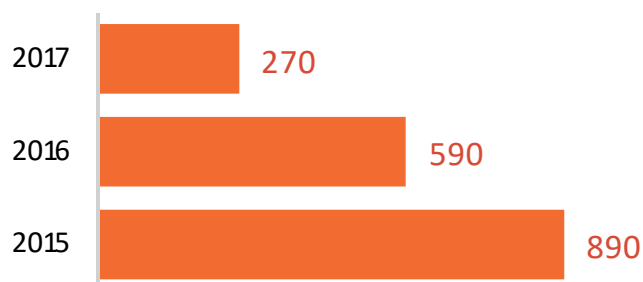
18%  
Eenouder-gezinnen in 2019  
Bron: Gemeente Haarlem

## Aantal jeugdigen in minimahuishoudens in 2016

10% Haarlem      11% Nederland

Bron: Stimulansz Minimascan 2018

## Jeugdwerkloosheid



Niet-werkende, werkzoekende  
Haarlemse jongeren tot 27 jaar

Bron: Gemeente Haarlem

## Bezit HaarlemPas



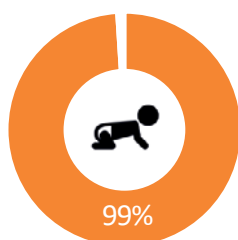
4-18 jaar

2.586

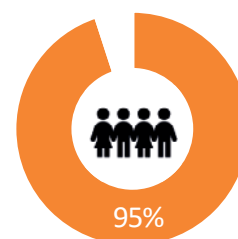
Aantal Haarlems jeugdigen in bezit  
van de HaarlemPas in 2018

Bron: Gemeente Haarlem

## Bereik JGZ in 2018



Bereikte kinderen  
door JGZ in eerste  
levensjaar



Kinderen 1-4 jaar in  
beeld bij de JGZ

## Vaccinatiegraad



84.8%

Het aantal Haarlemse gevaccineerde  
zuigelingen

Bron: RIVM



94%

Het aantal landelijke gevaccineerde  
zuigelingen

Bron: RIVM

## Leefgebieden met meeste vragen



Ongeveer de helft van de Haarlemse gezinnen met jeugdigen tot 18 jaar die zich melden bij CJG heeft vragen op 3 of meer leefgebieden

Bron: Digitaal dossier JGZ Kennemerland

### Meest voorkomende gebieden

1. Gezins- en opvoedproblematiek
2. Psychische gezondheid
3. (On)veiligheid



Ongeveer de helft van de Haarlemse jongeren die zich melden bij CJG heeft vragen op 3 of meer leefgebieden

Bron: CJG

### Meest voorkomende gebieden

1. Huisvesting
2. Psychische gezondheid
3. Participatie, werk en opleiding

## Gebruik Jeugdhulp

	2015 Haarlem	2018 Haarlem	2015 Nederland	2018 Nederland
Totaal Jongeren met jeugdhulp in natura	8,1%	8,9%	10,0%	11,7%
Totaal Jongeren met jeugdbescherming	1,1%	0,8%	1,2%	1,2%
Totaal Jongeren met jeugdreclassering	0,4%	0,5%	0,5%	0,4%

Bron: CBS jeugd

## Aantal kinderen met een PGB

275

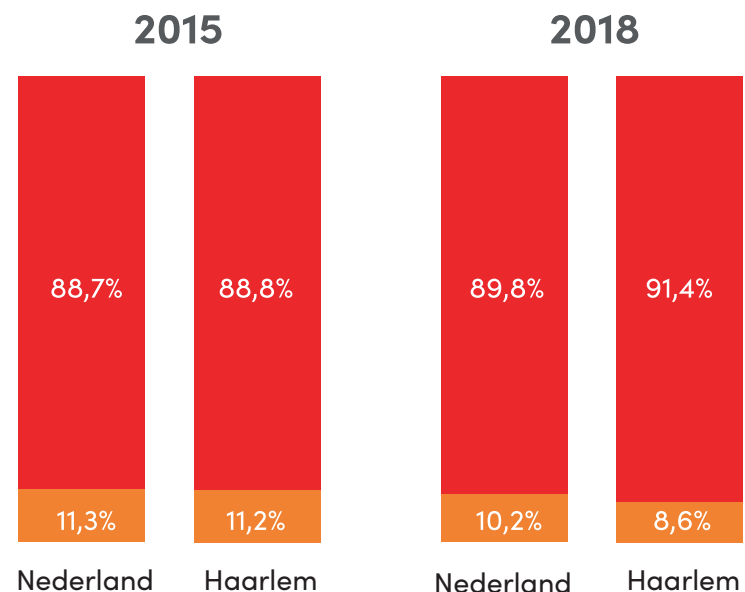
### Zwerfjongeren

2015	84
2016	60
2017	88
2018	98

Het totaal aantal unieke zwerfjongeren in 2018 bekend bij BCT

Bron: Gemeente Haarlem

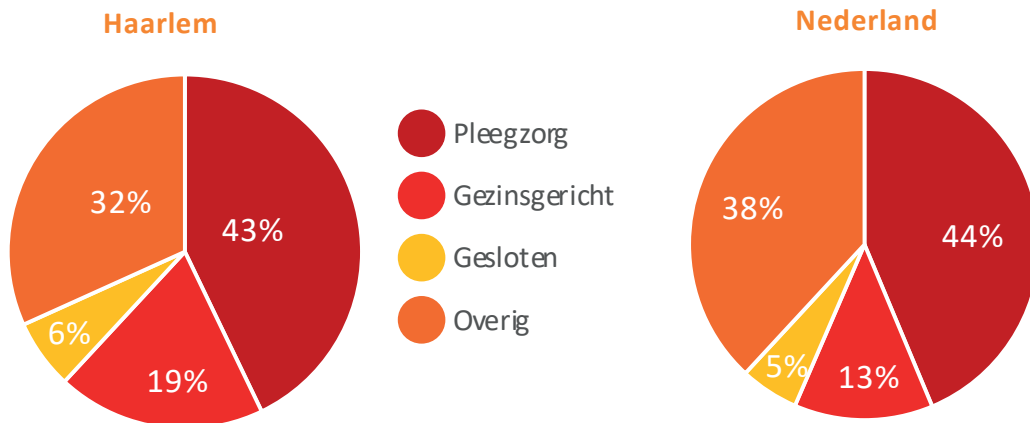
## Soorten jeugdhulp



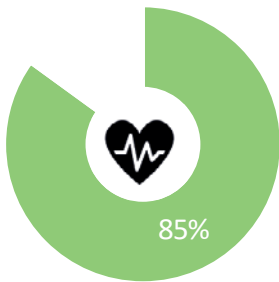
- Ambulante jeugdhulp
- Jeugdhulp met verblijf

## De soorten jeugdhulp met verblijf

Bron: CBS jeugd



## Leefstijl



Jeugdigen 4-11 jaar lid van een sportvereniging in 2018

Bron: Kindermonitor  
GGD Kennemerland

2-4 jaar

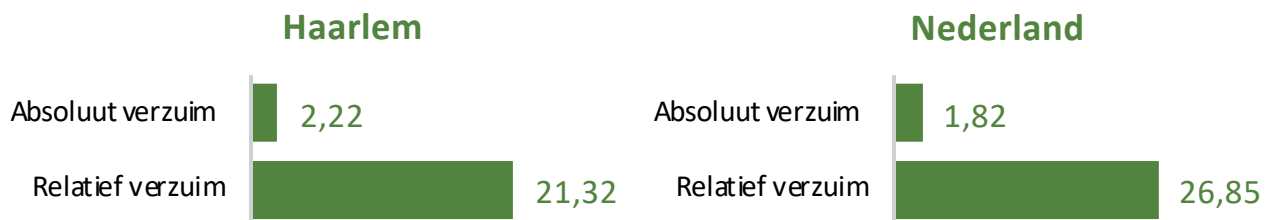
5%

Haarlemse jeugdigen met overgewicht in 2018

Bron: CBS jeugd

## Onderwijs

per 1.000 leerplichtigen in 2017



Absoluut verzuim: Niet ingeschreven op school

Relatief verzuim: Afwezig zonder geldige reden

Voortijdig schoolverlater totaal (VO + MBO) % in Haarlem

Bron: CBS jeugd



2%

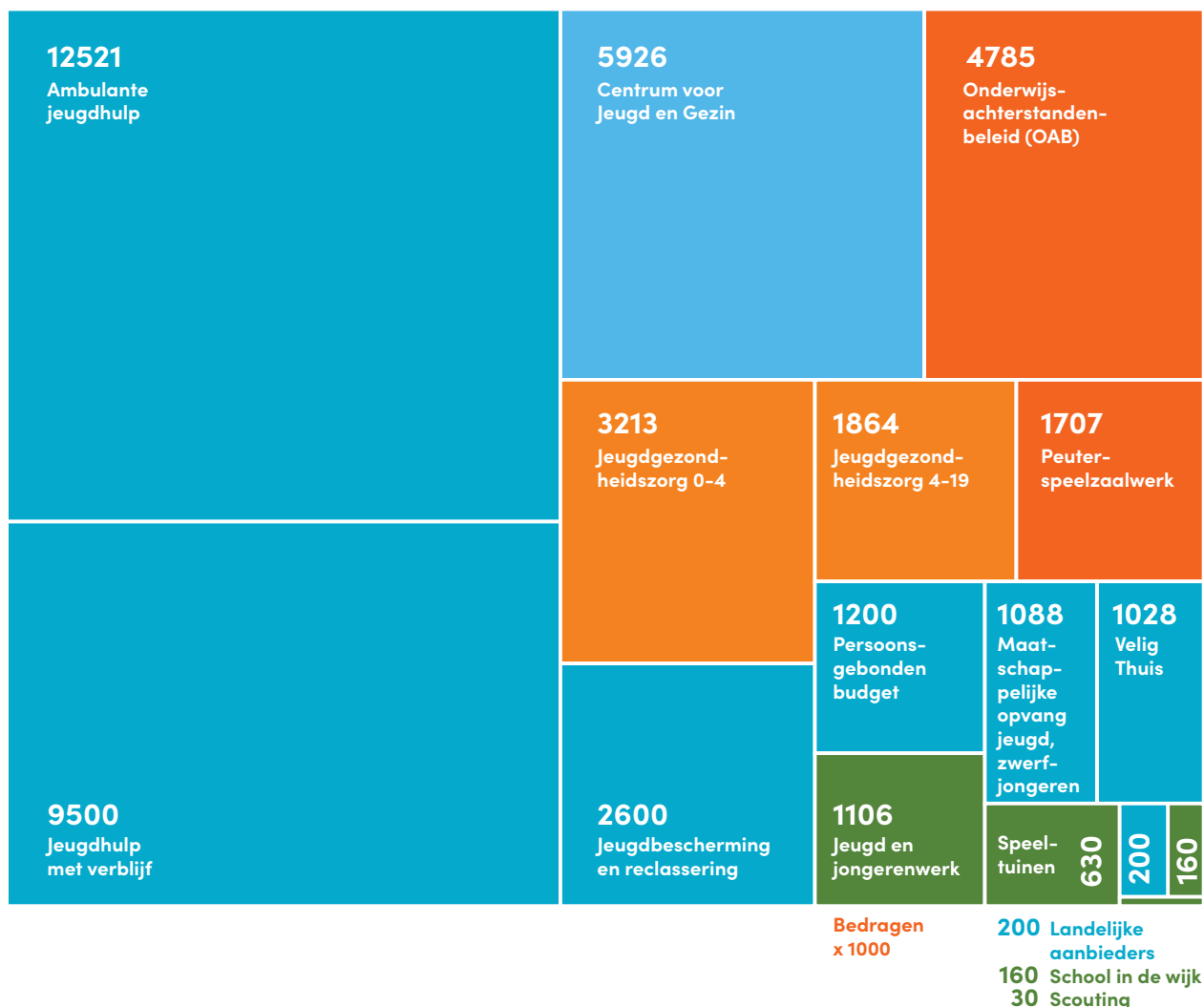
Voortijdig schoolverlater totaal (VO + MBO) % in Nederland

Bron: CBS jeugd



2%

### 3. Financiën in beeld



In bovenstaande figuur zijn de verstrekte subsidies en ingeschatte jeugdhulpkosten voor 2019 weergegeven,

De gemeente regelt en betaalt algemene voorzieningen voor alle kinderen in de sociale basis, zoals peuterspeelzalen, speeltuinen, sport, jeugd- en jongerenwerk en de jeugdgezondheidszorg. Dit deel van het budget is vooral bedoeld voor preventie en om te voorkomen dat kleine vragen groot worden.

In 2015 kwam daar ook de verantwoordelijkheid voor de jeugdhulp en jeugdbescherming bij. Een groot deel van het huidige totale budget voor jeugd gaat naar specialistische jeugdhulp voor een relatief kleine groep kinderen, jongeren en hun ouders. De gemeente heeft – en voelt – de plicht om passende jeugdhulp te leveren aan alle kinderen en gezinnen die dat nodig hebben.

Door problemen eerder te zien, preventie te versterken en snel passende zorg in te zetten, willen we specialistische hulp verkorten en verminderen. Dit vraagt om innovaties en investeringen in de sociale basis.

## 4. Samenwerken aan een goede basis voor elk kind

### **Samenwerken vanuit hetzelfde gedachtegoed**

Om elk kind een goede basis te bieden, blijven gemeente en partners leren en verbeteren. Het is een voortdurende zoektocht naar wat goed gaat en wat beter kan, wat daarvoor nodig is en hoe een verbetering standhoudt.

We bouwen verder op de uitgangspunten die we als gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland met onze samenwerkingspartners hebben geformuleerd in de voorbereiding op de transitie van de jeugdhulp:

- **de kracht van ouders, jongeren en hun sociale omgeving als basis**
- **ondersteunen in plaats van overnemen**
- **hulp in de directe leefomgeving**
- **minder schakels en minder gezichten**

Deze uitgangspunten blijven onverminderd van kracht. Maar in de uitwerking willen we de nadruk verleggen en concreter worden. Veel aandacht werd in de beginperiode opgeslokt door de procedurele kant van de stelselwijziging: de aanbestedingen, de inrichting van een goed werkend berichtenverkeer en vermindering van administratieve lasten. Een periode die nodig was om nu de focus nog meer te richten op 'het kind centraal'. Samen doen wat nodig is en daarvoor nog meer ontschotten en samenwerken. De verbinding tussen de domeinen jeugd, maatschappelijke ondersteuning, onderwijs, gezondheid, participatie, werk en inkomen en schuldenaanpak heeft blijvend de aandacht binnen het Transformatieprogramma sociaal domein.

Voor deze slag benutten we de kansencirkel om de uitgangspunten in te vullen. Een middel om de samenwerking te versterken: één taal spreken, nieuwe verbindingen leggen en bestaande verbindingen versterken. Bij dit alles staat het kind centraal. Dat betekent dat de gemeente in het maken, uitvoeren en evalueren van haar jeugdbeleid altijd oog heeft voor zowel de uitgangspunten als de acht elementen van de kansencirkel:

1. **Gehoord worden**
2. **Erbij horen**
3. **Verantwoordelijkheid nemen**
4. **Kunnen ontwikkelen**
5. **Actief zijn**
6. **Gezond zijn**
7. **Een thuis hebben**
8. **Veilig zijn**

Dit vraagt de gemeente ook van haar samenwerkingspartners. Onder meer schoolbesturen, kinderopvangorganisaties en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) willen ook dat het gedachtegoed van de kansencirkel leidend is in gezamenlijk beleid en uitvoering. Dit krijgt vorm in de Lokale Educatieve Agenda. Dit versterkt ons in het idee dat de koers goed is en sluit aan bij onze ambitie de kansencirkel breed te delen en daar samen verder invulling aan te geven.

De kansencirkel gaat over kansen bieden en vergroten. Maar niet alleen, het gaat ook over het grijpen van die kansen, en om een open en actieve houding van ouders, kinderen en jongeren. Elk element heeft ook een andere, of aanvullende kant. Om gezond te zijn, moet je gezond leven, om je te kunnen ontwikkelen moet je willen leren, wie een thuis heeft, hoort regels te accepteren.

De gemeente zet de dialoog voort om uit te werken hoe dit gedachtegoed kan worden verankerd in de werkwijze en de samenwerking. Om samen te onderzoeken wat het betekent in de praktijk en hoe we dat gedachtegoed concreet vertalen in de wijk, op school, op verenigingen en in de hulpverlening. Hierin is de stem van kinderen, jongeren en ouders belangrijk. De acht elementen van de kansencirkel worden breed herkend door uiteenlopende groepen bewoners. Hoe ze invulling en lading krijgen, welke woorden, beelden en initiatieven daar het best bij passen, kan voor iedereen verschillen. Die opvattingen gaan we samen met hen ontdekken en nemen we mee in het uitvoeringsprogramma.

De acht elementen hangen met elkaar samen en zijn niet los te knippen. In de volgende hoofdstukken diepen we de elementen wel stuk voor stuk uit. Beschrijven we wat nodig is om onder meer te zorgen dat kinderen en jongeren gehoord worden, dat ze zich kunnen ontwikkelen en dat ze bij de samenleving horen.

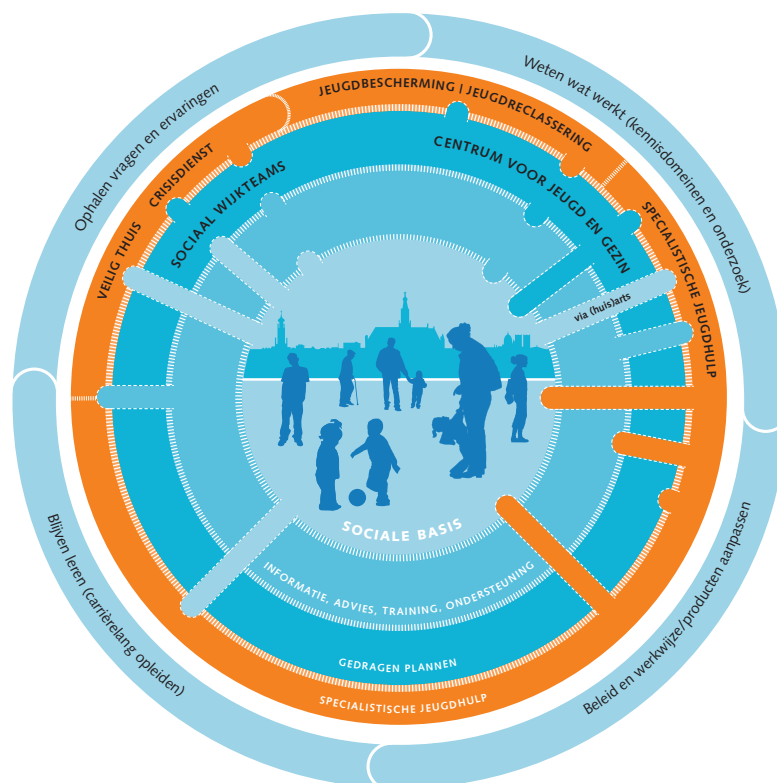
### Samenwerken rond kinderen, jongeren en gezinnen

Op basis van onze uitgangspunten is de samenwerking met kinderen en jongeren opgebouwd in kringen rond hun leefomgeving (zie afbeelding). De acht elementen van de kansencirkel zijn belangrijk in elke kring. Zo moet je actief kunnen zijn en erbij horen als je zonder problemen opgroeit, maar ook als je een korte of langere periode specialistische jeugdhulp nodig hebt. De acht elementen zijn een aanknopingspunt om de kringen met elkaar te verbinden:

- steun en hulp door het sociale netwerk en professionals in de sociale basis
- informatie, advies, training en ondersteuning
- steun en hulp door het CJG, Sociaal Wijkteam en samenwerkingspartners
- specialistische jeugdhulp
- overkoepelend thema voor alle partners: samen blijven leren

De kringen zijn geen gescheiden werelden die stuk voor stuk doorlopen moeten worden om specialistische jeugdhulp te krijgen als dat nodig is. Soms is snelle specialistische hulp nodig, direct vanuit de sociale basis. Vaak vergt de ondersteuning van een gezin met complexere vragen en problemen een samenspel tussen alle kringen. En dat maakt een betere samenwerking nodig tussen deze partijen. Het gaat er ook om dat je elkaar kent, weet wie in welke wijk werkt – van sociale basis tot specialistische hulp – en wie wat te bieden heeft.

Ook voor deze opbouw van de samenwerking geldt dat we blijven leren en dat wijzigingen mogelijk zijn.



## **De sociale basis**

Het sociale netwerk, zoals vrijwilligers, peuteropvang, scholen, (sport)verenigingen, kinder- en jongerenwerk, jeugdgezondheidszorg en huisartsen – vormen samen de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien en hun ouders hen opvoeden. Het is hun sociale basis. Dit is de plek waar zij in eerste instantie hun verhalen, vragen en problemen delen en steun zoeken. Om kleine vragen en problemen klein te houden, is het belangrijk om te zorgen dat kinderen en jongeren elkaar kunnen ontmoeten, dat ze ervaringen kunnen delen, elkaar kunnen steunen. En dat ze terecht kunnen bij deskundigen als ze dat nodig hebben. De gemeente heeft hierin een taak door subsidies te verstrekken. Ook ouders investeren in de opvoeding door bijvoorbeeld zwangerschaps- of oudercursussen te volgen of hun kinderen te begeleiden bij hun huiswerk. Ze kunnen ook zorgen dat hun kinderen zich aansluiten bij culturele organisaties of sportverenigingen. Door de bezuiniging op het onderwijsachterstandenbeleid en het tekort aan ruimte om vanuit het jeugdhulpbudget te investeren, hebben we beperkte mogelijkheden om de sociale basis te versterken.

## **Centrum voor Jeugd en Gezin en Sociaal Wijkteams**

De gemeente heeft bij het CJG een centrale rol beledigd in het stelsel van de jeugdzorg: het moet dichtbij en makkelijk aanspreekbaar zijn voor alle kinderen, jongeren en ouders. Het CJG is er voor eenvoudige, meervoudige en complexe vragen over ouderschap en opgroeien. Zij moeten zorgen dat iedereen die bij hen komt passende begeleiding en ondersteuning krijgt, waar nodig voorzien van regie, zodat ouders overzicht houden en geholpen worden om keuzes te maken. Het CJG verbindt het persoonlijke netwerk met de benodigde steun en hulp. Is er meer nodig dan informatie en advies, dan maakt een CJG-coach met de kinderen, jongeren en ouders een gezinsplan: een plan waar alle betrokkenen zich in kunnen vinden. Als er jeugdhulp nodig is om de doelen te halen, dan hebben zij het mandaat die in te schakelen. Ook bespreken ze eventuele onveiligheid, verwaarlozing en mishandeling.

Er wordt de komende periode extra aandacht besteed aan de bekendheid van het CJG bij kinderen, ouders, jongeren en vrijwilligers en professionals. Niet iedereen met vragen of problemen weet de weg naar het CJG te vinden. Kinderen, jongeren en ouders gaan met hun vragen naar iemand die goed en vertrouwd voelt. Wie dat is, verschilt van persoon tot persoon. Als het nodig is, moet degene naar wie zij toe gaan weten welke hulp en steun er bij gehaald kan worden.

Jongeren willen ook graag online en eerst anoniem hun vragen kunnen stellen en problemen kunnen bespreken. Landelijk kan dit bij onder meer bij de kindertelefoon en 113 Zelfmoordpreventie.

Deze mogelijkheden worden nadrukkelijker onder de aandacht van jongeren gebracht. Ook kijken we of er, naast de mogelijkheden die het CJG al biedt, aanvullend Haarlems aanbod nodig is.

Het CJG werkt nauw samen met de Sociaal Wijkteams. Het Sociaal Wijkteam biedt informatie, advies en ondersteuning bij vragen van Haarlemmers over werk, inkomen, wonen, welzijn en zorg. Zij staan dicht bij de bewoners in de wijken en horen en zien veel. Ouders met vragen over bijvoorbeeld inkomen of wonen, hebben vaak ook vragen en soms zorgen over de opvoeding en opgroeien. Soms is het zaak eerst rust te krijgen op het gebied van financiën en huisvesting. Het CJG en de Sociaal Wijkteams ondersteunen elkaar bij dit soort kwesties.

Op basis van de tussenevaluatie van de Jeugdwet geven het Rijk en de VNG aan dat er een cruciale rol voor het CJG is weggelegd. Volgens deze evaluatie is een belangrijke voorwaarde dat het CJG ook zelf professioneel en inhoudelijk hulp kan bieden en zich niet beperkt tot verwijzen. Het is belangrijk dat wij en alle betrokkenen een goede inhoudelijke dialoog blijven voeren over de taken van het CJG. Als onderdeel van de aanvraag 'Transformatiefonds Zorg voor Jeugd' is de regio's gevraagd naar hun visie op de toegang. Deze gaan we, samen met de gemeenten in Zuid-Kennemerland en IJmond, aanscherpen.

## **Werken met gedragen plannen**

De gemeente, het CJG en de Sociaal Wijkteams werken zo veel mogelijk met gedragen plannen. Een gedragen plan houdt in dat alle betrokken samen besluiten, vastleggen en uitvoeren wat nodig is om de situatie te veranderen. Bij zo'n plan zijn niet alleen mensen uit de sociale omgeving betrokken, maar ook mensen die wakker liggen van de situatie. Leraren bijvoorbeeld, of een trainer van de voetbalclub. Zo ontstaat een andere kring met mogelijk andere oplossingen en voelen alle betrokkenen zich verantwoordelijk voor het plan. Een aantal jeugdhulporganisaties heeft zich aan deze werkwijze verbonden.



Door die manier van werken voelen ouders en jeugd zich gezien en ze blijven zelf eigenaar van hun situatie. Ze worden bovendien passend ondersteund.

Soms lukt het niet om tot een gedragen plan te komen. Zorgvragen – en de bijbehorende samenwerkingsafspraken – kunnen zo complex zijn dat reguliere hulpverlening er niet alleen uitkomt. Daardoor kunnen gezinnen en jeugdigen nog steeds tussen wal en schip vallen. Om dit te voorkomen, is het doorbraakberaad ingesteld. Dat is de invulling van Zuid-Kennemerland en IJmond aan opdracht van het Rijk om (boven)regionale experttafels te organiseren. Wanneer de reguliere werkafspraken en gezamenlijke afstemming niet tot voldoende resultaat leidt volgens (een van de) betrokkenen, wordt aan het CJG een verzoek tot een doorbraakberaad gedaan. Het doorbraakberaad heeft de opdracht op korte termijn passende hulp te organiseren.

Er komt extra aandacht voor gezinnen met complexe problematiek op meerdere gebieden, de multi-probleemgezinnen. Hun problemen doen zich voor bij verschillende domeinen, bij kinderen en volwassenen, en vaak generatie na generatie. De werkgroep multiprobleemgezinnen kijkt hoe zij op basis van gedragen plannen het best geholpen kunnen worden. Hoe hun kinderen een steviger basis en betere toekomst kunnen krijgen.

De gemeente werkt met de Verwijsindex, een instrument waarin professionals hun betrokkenheid bij een jongere of gezin registreren. Alle professionals die bij dezelfde jongere of het gezin betrokken zijn, kunnen zo met elkaar in contact komen en eventueel samen met het gezin werken aan een gedragen plan. De gemeente Haarlem werkt hierin samen met Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer. Wij stimuleren het actief gebruik van de Verwijsindex. We zien dat het gebruik van dit instrument toeneemt. Het heeft zijn meerwaarde in de jeugdhulp bewezen, maar het kan bijvoorbeeld binnen het onderwijs nog een stimulans gebruiken.

### **Specialistische jeugdhulp**

Als onderdeel van een gedragen plan kan specialistische hulp worden ingeschakeld. De gemeente Haarlem heeft samen met de gemeenten in Zuid-Kennemerland en IJmond jeugdhulp ingekocht. De eisen die de gemeente aan jeugdhulp stelt en de beweging die wij willen zien om de transformatie te realiseren, zijn omschreven in het 'Aanbestedingsdocument en Programma van eisen, Wet maatschappelijke ondersteuning, Jeugdwet, regio's Zuid-Kennemerland en IJmond'. De aanbesteding geldt van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2020, er is twee maal een optie tot eenzijdige verlenging van één jaar. De looptijd biedt ruimte om samen te transformeren en te innoveren. De regiogemeenten vragen van de aanbieders hun organisatie zo in te richten dat niet alleen vaste modules kunnen worden ingezet, maar dat ook expertise op maat kan worden geleverd als onderdeel van een gedragen plan. Ze moeten bovendien hun medewerkers zo opleiden en begeleiden dat zij naast het gezin staan en functioneren in een netwerk. Met jongvolwassenen moet tijdig een toekomstplan worden gemaakt dat met hen vooruitkijkt voorbij hun achttiende jaar.

De gemeente probeert administratieve lasten voor aanbieders laag te houden, onder meer door een ruime contractduur en door aan te sluiten op landelijke standaarden.

De gemeente stuurt op de uitvoering in accountgesprekken en gezamenlijke bijeenkomsten, gaat op werkbezoek en in gesprek met cliëntenraden. Doelmatigheid en rechtmatigheid krijgen extra aandacht. De sturing en monitoring gebeurt primair vanuit de jeugdhulpregio's Zuid-Kennemerland en IJmond. Waar nodig is er bovenregionale samenwerking, bijvoorbeeld als het gaat om de gecertificeerde instellingen JeugdzorgPlus en Veilig Thuis. De bestuurlijke structuur hiervoor wordt doorontwikkeld zodat er een goede aansluiting is op de schaalgrootte van de betreffende aanbieders.

Met de partners bespreken we hoe we ondanks de korting van het Rijk op de jeugdhulpbudgetten onze doelstelling kunnen halen. Die doelstelling staat onder druk door enerzijds de noodzakelijke continuïteit van de zorg te kunnen waarborgen en anderzijds te investeren in vernieuwend en alternatief aanbod.

### **Leercirkel**

De gemeente wil de ondersteuning en hulp aan kinderen, jongeren en ouders merkbaar blijvend verbeteren. Daarvoor wil de gemeente met haar samenwerkingspartners het gezamenlijk leerproces versterken. Het leren vindt plaats op verschillende schaalniveaus, van casuïstiek, organisatie-, wijk-, stad- tot (boven)regionaalniveau. Dat betekent dat we samen met onze partners structureel

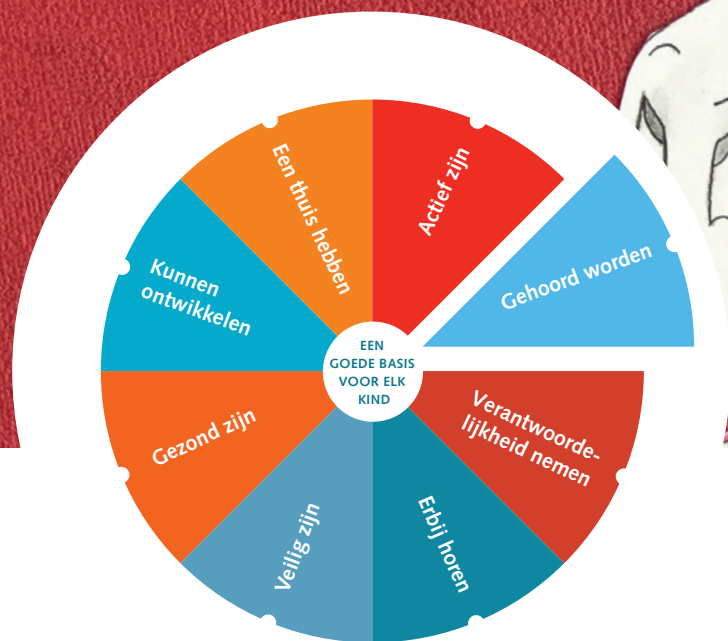
onderstaande cyclus willen doorlopen. De cyclus is gebaseerd op het schema 'Zorglandschap' en 'Samen lerend doen wat werkt' van het Nji. De cyclus is ook weergegeven in de buitenste ring van de afbeelding bij dit hoofdstuk.

- Weten we hoe het zit? Dat weten we door behoeften op te halen en vragen, ervaringen en cijfers te verzamelen. We willen beschikbaar onderzoek en gegevens, zoals CBS-data, het Emovo-onderzoek van de GGD en het dashboard jeugdhulp beter benutten. Die data kunnen we gebruiken als uitgangspunt om beleid, dienstverlening en activiteiten met feiten te onderbouwen, te verklaren en voort te zetten. Als aanvulling op de cijfers kijken we altijd naar de verhalen er achter.
- Weten we of het werkt? Door op zoek te gaan naar *evidence-based*-mogelijkheden om de praktijk te verbeteren, naar werkzame elementen.
- Doen we wat werkt? De opgedane kennis gebruiken we om beleid en werkwijze aan te passen.
- Werken we lerend? We monitoren en meten de uitkomsten van het beleid om daarmee te reflecteren op die uitkomsten en het beleid bij te stellen.

De vragen zijn geen afvinklijst, maar uitgangspunten voor gesprek en voor een verbinding tussen gemeente, bewoners, samenwerkingspartners en wetenschap. In het uitvoeringsprogramma nemen we op hoe en wat we meten en monitoren. De cyclus gebruiken we om te toetsen of onze doelen worden gehaald, om het uitvoeringsprogramma jaarlijks bij te stellen en om samen te zorgen voor een goede basis voor ieder kind.



Gijs Briennesse, A3A



## 5. Gehoord worden

**Je gehoord voelen en serieus genomen worden. Kinderen, jongeren en hun ouders en/of verzorgers worden betrokken bij en hebben zeggenschap in de beslissingen die hun aangaan.**

Kinderen en jongeren hebben het recht om hun mening te geven over beslissingen die hun aangaan, thuis, op school, in hun wijk en in hun stad. De gemeente wil hun stem horen om goede beslissingen te kunnen nemen over onderwerpen als sport en vrije tijd, veiligheid, gezondheid, de inrichting van de stad, jeugdhulp en milieu. Kinderen en jongeren hebben niet alleen de toekomst, ze hebben ook een belangrijke rol in het heden. We willen dat zij meedenken en meebeslissen. Dat ze weten dat ze invloed hebben en we willen hen stimuleren daar gebruik van te maken. We willen dat de jongere een stem krijgt in beleid en daar gebruik van maakt. Dat gebeurt allebei nog niet altijd.

Soms hebben ouders, kinderen en jongeren (tijdelijk) ondersteuning of hulp nodig. Het is belangrijk dat de behoefte en vraag van kinderen, jongeren en ouders hierbij centraal staan. Dat er niet óver, maar mét hen wordt gesproken. Dat betekent niet dat zij direct een uitgewerkte hulpvraag moeten hebben. Samen met hen en hun omgeving kunnen we ontdekken wat nodig is om hen te steunen en wie daar welke rol in wil en kan spelen. Dit krijgt handen en voeten in het werken met gedragen plannen (zie hoofdstuk 2).

# Ambitie

- Kinderen en jongeren hebben altijd een stem in het beleid en de uitvoering daarvan.
- Bij beslissingen over hulp en steun wordt niet óver, maar mét kinderen, jongeren, ouders en betrokkenen gesproken. Zij hebben zeggenschap in alle fasen.
- Kinderen en jongeren die hulp nodig hebben, hoeven niet steeds hetzelfde verhaal te vertellen om op de goede plek te komen.

## Hoe

### **Kinderen, jongeren en ouders participeren in beleid en activiteiten**

Met het programma 'Nieuwe democratie' zoekt de gemeente Haarlem naar nieuwe manieren om haar bewoners meer invloed op het beleid te geven. De stem van kinderen en jongeren in het maken, uitvoeren en evalueren van beleid krijgt hierin apart aandacht. Ook wil de gemeente kinderen, jongeren en ouders meer zeggenschap en eigenaarschap geven in activiteiten en initiatieven. Zo stimuleert zij dat kinderen en jongeren meedenken en meewerken als er activiteiten voor hen worden georganiseerd, bijvoorbeeld door kinder- of jongerenwerk. De gemeente roept kinderen, jongeren en ouders op om van beide mogelijkheden – stem in beleid en in activiteiten – gebruik te maken.

De gemeente stimuleert en inspireert samenwerkingspartners om ouders, kinderen en jongeren te betrekken bij hun beleid, evaluaties en kwaliteitsverbetering, leert van goede voorbeelden en deelt die.

### **Gevraagde en ongevraagde adviezen**

De gemeente moedigt kinderen en jongeren aan om na te denken en te praten over vraagstukken die zij zelf belangrijk vinden en daarvoor oplossingen voor te stellen. Dat kan via kinderraden of via jongerenorganisaties zoals STAD. De gemeente zorgt dat de gevraagde en ongevraagde adviezen binnen de gemeente op de goede plek komen en serieus genomen worden. Zij koppelt terug aan de jongeren wat er met hun advies is gebeurd.

*Stichting Stad organiseert met vier gemeenten, waaronder Haarlem, het 'Thématique Unique'. Hierin brengen jongeren maatschappelijke vraagstukken in, bespreken die en ontwikkelen ideeën en producten die kunnen bijdragen aan een oplossing. Deze worden gepitcht en elke gemeente kiest een product dat ze graag verder ontwikkeld willen zien. De uitkomsten kunnen in alle gemeenten worden getest. Zo is er de Particinema: een filmhokje dat in een centrale ruimte in het stadhuis kan worden neergezet, waarin jongeren hun ideeën met filmpjes aan de gemeente laten zien. Er is een escaperoom waar je pas uitkomt als je precies weet wat er allemaal verandert als je 18 wordt. Ook mentale gezondheid is aangedragen als thema. Een vraag hierover op een mbo-school in Haarlem leverde tweehonderd reacties op. Bijna een kwart van de jongeren gaf aan zich vaak onzeker te voelen. Om het thema zichtbaarder en makkelijker bespreekbaar te maken, zijn de benoemde emoties verwerkt in een kunstwerk. De overheersende kleur was rood, die van onzekerheid.*

### **Kinderrechten onder de aandacht**

De gemeente stimuleert kinderen en jongeren om te weten wat hun rechten zijn en daarover in gesprek te gaan met elkaar. CJG en KinderrechtenNU ondersteunen klassengesprekken waarin aan de orde komt wat kinderen nodig hebben om op te groeien. Het thema krijgt ook aandacht in kinderkrant Jong023.

### **Keuzes over steun en hulp altijd met degene om wie het gaat**

Als een plan of een besluit wordt gemaakt over ondersteuning van of hulp aan kinderen, jongeren en ouders gebeurt dat altijd samen met henzelf. Er wordt aangesloten bij hun vragen en oplossingen. Ieder van hen kan in elke fase zijn inbreng doen, in een persoonlijk voorbereidend gesprek en/of in een gezamenlijke bijeenkomst. Deze inbreng wordt serieus genomen bij de totstandkoming van het plan. Wanneer de vragen en problemen worden besproken, worden alle betrokkenen al in het begin gevraagd mee te denken, niet pas als hun een rol wordt toebedeeld. Daarna wordt een gedragen plan gemaakt.

De gemeente stuurt hierop in de gesprekken met aanbieders en faciliteert de aanbieders met trainingen, uitbreiding en versteviging van een pool van procesbegeleiders die kunnen ondersteunen bij het maken van een gedragen plan.

### **Professionals krijgen en nemen ruimte om te doen wat nodig is**

Professionals moeten de ruimte krijgen en nemen om naar kinderen, jongeren en ouders te luisteren en samen een geschikte oplossingsrichting te zoeken. De gemeente biedt ruimte voor het leveren van maatwerk en verwacht van organisaties dat zij hun medewerkers op mogelijkheden wijst, stimuleert en ondersteunt.

Naast ruimte is vertrouwen belangrijk, vertrouwen in keuzes die hulpverleners (moeten durven) maken. Het betekent dat we soms moeten accepteren dat een plan misschien minder veilig klinkt, maar uitvoerbaarder is omdat iedereen er achter staat en zich betrokken voelt.

Voor de gemeente betekent dit dat zij er aan werkt om waar mogelijk de schotten op te heffen tussen de domeinen jeugd, maatschappelijke ondersteuning, werk en inkomen om zo tot passender ondersteuning te komen.

*In het Haarlemse Oliemannetjesoverleg leert de gemeente samen met de partners in het hele sociale domein van voorbeelden uit de praktijk. We delen ervaringen en zoeken samen naar creatieve en integrale oplossingen en mogelijkheden om belemmeringen weg te nemen.*

### **Steun uit het netwerk**

De gemeente stimuleert de ondersteuning van kinderen, jongeren en ouders door iemand uit het netwerk die hen kan helpen hun stem te laten horen, hen kan inspireren en betrekken en hulpverleners kan adviseren. Hiervoor wordt bijvoorbeeld werken met Jouw Ingebrachte Mentor (JIM) gestimuleerd door trainingen en begeleiding aan professionals.

### **Niet je verhaal keer op keer vertellen**

Gehoord worden betekent dat je niet keer op keer je verhaal opnieuw hoeft te vertellen. Te vaak moeten kinderen, ouders en jongeren in intakes opnieuw vertellen wat er speelt. De gemeente gaat met jongeren, ouders en professionals kritisch kijken naar dubbele vragen in intakes en intake-formulieren.

*In het Multidisciplinair Centrum aanpak Kindermishandeling (MDCK) en het Centrum Seksueel Geweld (CSG) werken organisaties samen vanuit één locatie om slachtoffers van kindermishandeling of seksueel geweld op te vangen, een integraal en op maat gemaakt hulpaanbod te organiseren en zo nodig juridische stappen richting dader te nemen. Alle partijen die nodig zijn, worden erbij gehaald en werken samen zodat slachtoffers op één locatie worden geholpen en maar één keer hun verhaal hoeven te vertellen.*

**Werken vanuit kernwaarden: lokale jeugdgrondwet**

Uit de gesprekken met kinderen, jongeren en ouders komt een aantal belangrijke kernwaarden steeds terug. Het zijn kernwaarden als: zie mijn talenten, wees eerlijk tegen me en luister naar me. Samen met kinderen, jongeren en ouders en onze samenwerkingspartners maken we een lokale jeugdgrondwet. Daarin leggen we vast hoe we met elkaar omgaan en vanuit welke wederzijdse waarden we werken. We werken dit uit in concrete afspraken, gaan monitoren of het lukt en samen met kinderen, jongeren en ouders scherpen we de jeugdgrondwet aan als dat nodig is.



Sarah Karman en Charlotte Postma, G1A

## 6. Erbij horen

**Erbij horen en geaccepteerd worden als deel van de gemeenschap. Hulp krijgen bij het overwinnen van ongelijke sociale, economische en onderwijskansen.**

Het is een belangrijke sociale behoefte van kinderen en jongeren om erbij te horen, een plek te hebben in een groep leeftijdsgenoten op school en in hun vrije tijd. Kinderen en jongeren zijn druk bezig zichzelf te ontdekken, hoe ze zich verhouden tot een groep en met de ontwikkeling van hun identiteit. Dit gaat voor de meeste kinderen met vallen en opstaan, maar een aantal van hen heeft extra hindernissen te nemen. Voor hen zet de gemeente zich extra in. Het gaat om:

- Kinderen en jongeren die opgroeien in gezinnen met weinig geld. Dit zorgt vaak voor een gevoel van uitsluiting en onzekerheid. Bovendien werkt de chronische stress die armoede en schulden kunnen veroorzaken verlamdend op het vermogen problemen op te lossen en heeft het negatieve effecten op de opvoeding en opgroeien.
- Kinderen met een (fysieke) beperking of gedragsproblemen kunnen vaak niet zonder meer naar een school in de wijk of naar een vereniging. Er is extra aandacht nodig om ze mee te laten doen met leeftijdsgenootjes. Zo veel mogelijk samen in plaats van apart, waarbij gekeken wordt naar wat een kind of jongere kán en niet vooropstaat wat hij of zij niet kan. Samen opgroeien laat kinderen zonder beperking zien dat er veel verschillende kinderen zijn, ieder met zijn eigen kracht en uitdagingen, en dat iedereen in Haarlem erbij hoort.

Specifieke aandacht is nodig voor kinderen met een licht verstandelijke beperking. Deze beperking is meestal niet zichtbaar, maar de kinderen en jongeren vallen door hun gedrag vaak uit de toon. Dit maakt hen extra kwetsbaar voor pesten en uitsluiting of voor misbruik door criminele vriendjes en loverboys.

- Kinderen en jongeren die het slachtoffer zijn van pesten. Pesten komt het meest voor op school, maar ook bij bijvoorbeeld speeltuinen en sportverenigingen. Online pesten neemt toe. Kinderen die worden gepest, voelen zich vaak onzeker, ongelukkig en eenzaam.
- Kinderen en jongeren die te maken krijgen met discriminatie. Een deel van de Haarlemse jongeren geeft aan gediscrimineerd te worden, het zijn vooral jongeren uit Schalkwijk met een niet-westerse achtergrond. Zij voelen zich geregeld niet welkom, voelen zich er niet bij horen en missen een toekomstperspectief.
- Nieuwkomers, statushouders en hun kinderen die hun weg nog moeten vinden in de Nederlandse samenleving.

## Ambitie

- **Alle kinderen en jongeren horen erbij en kunnen (naar vermogen) meedoen op school, op verenigingen en in de samenleving. Ze mogen kind zijn.**
- **Pesten accepteren we niet. Er is aandacht voor de oorzaken.**
- **Haarlem staat voor diversiteit. Alle kinderen en jongeren, ongeacht hun afkomst, geloof of seksuele geaardheid voelen zich geaccepteerd en horen erbij.**

## Hoe

### **Erbij horen, ook als je in armoede opgroeit**

De gemeente draagt er aan bij dat kinderen en jongeren die in armoede opgroeien mee kunnen doen op de peuterspeelzaal, op school en in hun vrije tijd. Dat is een speerpunt in het minimabeleid. De gemeente wil ook groepen bereiken en ondersteunen die niet in beeld zijn of die nog geen gebruikmaken van de mogelijkheden voor minima. Hiervoor is ook aandacht in de evaluatie van het minimabeleid, onder meer door te onderzoeken van welke regelingen mensen met een HaarlemPas gebruikmaken.

Het team Schulddienstverlening van de gemeente richt zich steeds meer op preventie van en nazorg bij schulden. Door voorlichting te geven op scholen over omgaan met geld, door mensen met schulden eerder te signaleren, door samen te werken met energiebedrijven en woningcorporaties en door Budgetondersteuning op Maat (BooM). Ook is het noodzakelijk om tijdig samen te werken met het Sociaal Wijkteam en het CJG.

Samen met de partners besteedt de gemeente aandacht aan de effecten van armoede op de opvoeding en ontwikkeling van het kinderen en jongeren. Samen zoeken ze naar werkwijzen die hier rekening mee houden, voortbouwend op ervaringen met de pilot mobility mentoring.

*In 2018 kregen 641 kinderen een bijdrage voor een computer, fiets, een schoolreisje of schoolkamp via Stichting Leergeld. 1268 gezinnen ontvingen een tegemoetkoming voor de schoolkosten. 226 kinderen kregen gratis een ID-kaart. 1237 kinderen hebben gesport via het Jeugdfonds Sport en Cultuur en 222 kinderen namen deel aan culturele activiteiten. 110 kinderen hebben een financiële bijdrage gekregen voor huiswerkbegeleiding.*



### **Je hoort erbij, ook met een beperking**

De gemeente Haarlem koopt begeleiding, persoonlijke verzorging en dagbesteding in voor kinderen en jongeren met een beperking of een chronische ziekte. De gemeente beoogt dat zij zo veel mogelijk zelfstandig kunnen functioneren en mee kunnen doen aan het gewone leven. De gemeente zet zich ervoor in dat deze hulp aansluit bij de behoefte van kinderen, jongeren en ouders en –

in situaties waarbij er verschillende problemen in het gezin spelen – als een samenhangend geheel geboden wordt. Prioriteit is de verdere ontwikkeling van de gezinsbegeleiding. Die wordt gefinancierd uit de Jeugdwet of de Wet langdurige zorg (Wlz). Zolang de Wlz-indicatie onduidelijk is, financiert de gemeente de zorg altijd vanuit de Jeugdwet.

In gesprekken met kinderen, jongeren, ouders en partners wordt onderzocht wat nodig is om beter in te spelen op de beperking en daarmee om te gaan zodat het meedoen op school, bij een (sport)vereniging en bij activiteiten een positieve ervaring wordt. Hierbij gaat ook aandacht uit naar broertjes en zusjes van kinderen met een beperking om ze te laten weten dat ook zij er toe doen.

### **Je hoort erbij, iedereen is even belangrijk**

Alle kinderen en jongeren moeten zich thuis kunnen voelen in Haarlem. Als gemeente willen we laten zien dat we alle kinderen, jongeren en ouders even belangrijk vinden en serieus nemen. We werken er ook zelf aan om een diverse organisatie te zijn.

Op basis- en middelbare scholen worden trainingen, workshops en voorlichting gegeven over vooroordelen, gelijke behandeling en discriminatie. Er wordt gebruikgemaakt van film, theater, discussie, debat en andere activerende werkvormen.

Via Stichting School en Veiligheid kunnen scholen ondersteuning krijgen bij moeilijke situaties en gesprekken op school met ouders en kinderen over bijvoorbeeld zorgelijk gedrag of als er pittige discussies zijn in de klas.

#### ***Paarse vrijdag op het Schoter***

*In de aula kwamen zo'n 150 leerlingen bij elkaar. Er werden verhalen verteld en vragen gesteld. Mandy is een oud-leerling van de school en lesbisch. Fabian is gevlucht, nog maar kort in Nederland en vertelt in het Engels over zijn seksuele voorkeur, Joan beantwoordde alle vragen over genderdysforie. De talkshow werd gepresenteerd door twee leerlingen van het Schoter.*

### **Weerbaar zijn en pestgedrag tegengaan**

In het kader van 'Veilig in en om school' zetten gemeente en samenwerkingspartners zich in om meer zicht te krijgen op (online)pesten en om dat effectief tegen te gaan. Het onderwijs investeert zelf in het pedagogisch klimaat op school, en ook vanuit Haarlemse sportverenigingen is er aandacht voor dit thema. De gemeente stimuleert samenhang en samenwerking tussen de initiatieven tegen pesten die op verschillende plekken tot stand komen. Op verschillende plekken ontstaan initiatieven tegen pesten. Waar dat kan, wil de gemeente de samenhang en samenwerking tussen die initiatieven versterken. 'MPower' is een programma dat het CJG organiseert om kinderen weerbaarder en sociaal vaardiger te maken, onder meer met rots-en-watertrainingen waarin ze leren omgaan met faalangst. De gemeente subsidieert de activiteiten.

### **Extra aandacht voor jongeren met een licht verstandelijke beperking**

De gemeente richt zich met een brede aanpak op het verbeteren van de situatie van Haarlemmers met een licht verstandelijke beperking. Vooral de groep jongere bewoners met een dergelijke beperking is bij veel partners niet goed in beeld. In samenwerking met Kennisplatform Sociaal Domein en diverse partners wordt de omvang en behoefte van deze groep onderzocht en wordt bekeken hoe zij kunnen worden ondersteund.

### **Je weg vinden als nieuwe Haarlemmer (statushouder)**

De gemeente helpt nieuwkomers op weg zodat ze zo snel en goed mogelijk hun plek vinden in de Haarlemse samenleving. In een vijfweekse introductieprogramma krijgen zij onder meer informatie over jeugdgezondheidszorg, opvoedingsondersteuning en het CJG. Er wordt toegewerkt naar een situatie waarin bestaande voorzieningen ook passend en toegankelijk zijn voor statushouders, omdat zij integraal deel uitmaken van de stad.

Via de Internationale Taalklas voor primair onderwijs en de Internationale Schakelklas voor voortgezet onderwijs leren kinderen en jongeren zo snel mogelijk de taal en doen ze mee in het reguliere onderwijs. Ook in deze vormen van onderwijs is het van belang naar het welzijn van het hele kind te kijken en aan te sluiten bij vragen en behoeften van kinderen, jongeren en gezinnen.



Tijmen van Veldhuizen  
en Daan Vijge, H2C

## 7. Verantwoordelijkheid nemen

**Een actieve en verantwoordelijke rol nemen. Kansen krijgen en aangemoedigd en gesteund worden om thuis, op school en in de samenleving verantwoordelijkheid te dragen.**

Het is een belangrijk onderdeel van de opvoeding om kinderen te leren hoe ze verantwoordelijkheid moeten nemen. Het leert kinderen en jongeren hoe ze zich vrij kunnen voelen, het bouwt hun zelfvertrouwen op en geeft hen meer grip op hun leven.

Kinderen en jongeren krijgen verantwoordelijkheid wanneer ze zeggenschap krijgen en een rol hebben bij het bedenken en uitvoeren van activiteiten voor hun groep. Ook kunnen ze andere kinderen en jongeren steunen en stimuleren, een goed voorbeeld zijn. Ook als ze vrijwilligerswerk doen voor hun wijk, stad of sportvereniging leren ze wat verantwoordelijkheid is. In al deze gevallen moet de verantwoordelijkheid niet groter zijn dan wat ze aankunnen.

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren ervaren dat zij een positieve invloed kunnen hebben op hun omgeving en dat ze kunnen bijdragen aan bijvoorbeeld een schone en veilige wijk, waar geen plek is voor vandalisme. Dat ze weten welke invloed zij kunnen uitoefenen op hun school, stad en de maatschappij waarin zij leven. Weten hoe zij hun stem kunnen laten horen op school, tijdens activiteiten in hun vrije tijd, in de jeugdhulp, in Haarlem en in Nederland en dat ze gestimuleerd worden om van die stem gebruik van te maken.

*Duizenden scholieren, onder wie veel Haarlemse jongeren, lieten op het Malieveld hun stem horen voor een ambitieuzer klimaatbeleid. 'Het was super om te zien met hoeveel we waren, het gevoel met zoveel jongeren een punt te maken.'*

Bij een groeiende verantwoordelijkheid hoort ook dat jongeren laten zien dat zij die aankunnen. Dat ze laten zien dat ze goede keuzes (leren) maken als het bijvoorbeeld gaat om hun gezondheid, school, werk en gedrag in een groep. Dat ze afspraken nakomen en zich aan regels houden.

## Ambitie

- **Kinderen en jongeren hebben een passende rol en verantwoordelijkheid in activiteiten voor zichzelf en hun groep.**
- **Kinderen en jongeren worden aangesproken, gestimuleerd en ondersteund om verantwoordelijkheid te nemen.**
- **Kinderen en jongeren weten waar en hoe zij hun stem kunnen laten horen om invloed uit te oefenen op het beleid en de werkwijze van de gemeente, hun school en organisaties waar zij mee te maken hebben, zoals jongerenwerk, een jongerenraad, vereniging of jeugdhulp.**

## Hoe

### **Verantwoordelijkheid geven**

De gemeente Haarlem stuurt er als opdrachtgever op dat kinderen en jongeren gepaste verantwoordelijkheden en bevoegdheden krijgen in het bedenken, voorbereiden en uitvoeren van activiteiten en dat ze gestimuleerd worden om zelf initiatieven te nemen.

### **Vrijwilligerswerk**

Jongeren zijn vaak vrijwillig actief bij bijvoorbeeld hun sportclub of de scouting. Een mooie ervaring in hun eigen omgeving. Begeleiding door bijvoorbeeld een volwassen trainer is belangrijk. Jongeren zijn minder bekend met en actief in het traditionele vrijwilligerswerk. Een aantal jongeren gaf in een onderzoek van de gemeente aan wel hulp te willen bij het vinden van passend vrijwilligerswerk. De gemeente Haarlem ondersteunt dit via de VrijwilligersCentrale. Ook kunnen jongeren terecht bij BUUV, de buurtmarktplaats voor en door bewoners.

*'Ik hou van koken en wil later kok worden, wij willen wel maaltijden maken en die dan gaan bezorgen bij eenzame ouderen.'*  
***Jongere tijdens Pizza & Politics, georganiseerd door Jong Haarlem***

### **Rolmodellen**

Het jongerenwerk stimuleert jongeren om zich te ontwikkelen tot rolmodel voor andere jongeren in hun omgeving. De rolmodellen krijgen extra training en begeleiding. Zij laten zien hoe zij positieve invloed kunnen uitoefenen op hun omgeving, ze bedenken en organiseren activiteiten voor andere jongeren, vergroten daarmee hun persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijk bewustzijn. Jongeren met ervaring in de jeugdhulp zetten zich in om andere jongeren op weg te helpen en om bij te dragen aan een betere hulpverlening. Zij worden getraind als ervaringsdeskundigen, onder meer ExpEx, experienced experts, getrainde jongeren die ervaring hebben met jeugdhulp en jongerenmaatje worden

### **Kennismaken met democratische besluitvorming**

De gemeente Haarlem subsidieert en stimuleert in samenwerking met het onderwijs dat kinderen en jongeren weten wat de spelregels zijn in een democratie en onze rechtstaat. Dat ze weten wat zij zelf kunnen doen om invloed uit te oefenen in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa. De gemeente wijst jongeren er zelf en via partners op dat zij kunnen inspreken in de commissievergadering van de gemeenteraad van Haarlem.

### **Gedrag, invloed en de gevolgen**

Samen met het jongerenwerk, HALT, leerplicht en de afdeling Veiligheid en Handhaving laat de gemeente jongeren de gevolgen van hun gedrag zien. Zij kunnen zelf invloed uitoefenen op hun gedrag. De kernteams jeugd vanuit Jeugd en Veiligheid (laten) bemiddelen tussen jongeren en wijkbewoners die overlast ervaren.

Ook bij het bieden van ondersteuning en hulp werken de gemeente en samenwerkingspartners er aan dat altijd wordt gekeken naar wat iemand zelf kan doen om een situatie te veranderen en om vervolgens te kijken wat er van anderen nodig is.

### **Financieel verantwoordelijk**

Hoewel jongeren vanaf 18 jaar zelf verantwoordelijk zijn voor hun financiën, gaan ze niet allemaal verstandig om met geld. Soms raken ze buiten hun schuld in de financiële problemen. Om financieel gezond te zijn, te worden en te blijven, kunnen jongeren ondersteund worden door een jongerenmaatje dat weet waar jongeren tegen aanlopen.

Om jongeren met problematische schulden te helpen hun leven weer op de rit te krijgen, werkt de gemeente met maatschappelijke partners samen in het project NewFuture. Het project zoekt oplossingen op maat voor deze jongeren. Ze worden geholpen met een schuldenregeling, ze leren hoe ze moeten omgaan met geld en hoe ze hun leven op orde krijgen. Ook krijgen ze hulp bij het vinden van een opleiding of werk.



Safine Gast en Charlotte Soetbrood, H2D

## 8. Kunnen ontwikkelen

**Kansen en ondersteuning krijgen om te leren en je talenten te ontwikkelen. Steun krijgen bij het ontwikkelen van kennis, vaardigheden, (zelf)vertrouwen en eigenwaarde. Thuis op school en in de stad.**

Ieder kind en iedere jongere heeft het recht om te leren en om zich van jongs af aan zo goed mogelijk te ontwikkelen. Toch is dat niet voor ieder kind vanzelfsprekend. De gemeente zet zich samen met het onderwijs en andere samenwerkingspartners in om kinderen en jongeren gelijke kansen te bieden in het onderwijs. Zij moeten hun talenten kunnen ontdekken en gestimuleerd worden die te ontwikkelen. Zelf moeten ze openstaan voor de kansen die hen geboden worden en die benutten.

De school is bij uitstek een plek waar kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen. Een plek die – als onderdeel van de wijk – kinderen en jongeren met andere vaardigheden en inzichten in aanraking kan brengen. Hen kan laten ervaren welke bijdrage zij aan de samenleving kunnen leveren. Ook is de school een plek waar belemmeringen in de ontwikkeling, vragen en problemen vroeg kunnen worden gesignaleerd en besproken, een aanknopingspunt om hen en soms hun hele gezin verder te helpen. Dat vergt een goede samenwerking tussen het onderwijs, het CJG, Jeugdgezondheidszorg en leerplicht. Soms met specifieke kennis en vaardigheden van bijvoorbeeld jongerenwerk en jeugdhulp of andere partners.

Kinderen die extra ondersteuning nodig hebben, zijn kwetsbaar als ze van de voorschoolse opvang naar school gaan, tijdens de verschillende fasen van het onderwijs en als ze van school gaan om te gaan werken of studeren. Ze zijn ook kwetsbaar in de momenten tussen school en vrije tijd of bij

(jeugd)hulppartners. Een doorgaande lijn tussen deze overgangen is voor hen belangrijk om zich goed te blijven ontwikkelen. Hiervoor is goede afstemming en samenwerking nodig.

Sommige leerlingen hebben behalve ondersteuning in het onderwijs meer hulp en begeleiding nodig, omdat ze zich fysiek of mentaal niet alleen kunnen redden op school: een combinatie van onderwijs en zorg. Het gaat om leerlingen die met een beetje extra hulp en steun kunnen meedoen in de klas, maar ook om leerlingen die (veel) meer hulp en zorg nodig hebben, waarbij soms de mogelijkheid om onderwijs te volgen per dag verschilt. Voor hen zijn passende onderwijs-zorgarrangementen en voorzieningen nodig. Om te voorkomen dat een leerling thuis komt te zitten, moeten problemen tijdig worden gesignaleerd, moet vroeg hulp worden geboden en maatwerk worden geleverd met onderwijs-zorgarrangementen. Want elk kind heeft recht op onderwijs.

Tijdens de ontwikkeling van jongeren naar volwassenheid verandert er veel. Niet alle jongeren zijn klaar voor nieuwe verantwoordelijkheden. Voor hen is leren, werken en zelfstandig wonen niet vanzelfsprekend, zij krijgen onvoldoende steun vanuit hun omgeving of lopen er tegen aan dat wetten en systemen of de werkwijze van organisaties niet altijd aansluiten bij hun alledaagse werkelijkheid.

## Ambitie

- **Alle kinderen worden gestimuleerd hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen.**
- **Belemmeringen in de ontwikkeling van kinderen worden vroeg gesignaleerd en er wordt een passende oplossing voor gezocht.**
- **Er is voor ieder kind een passende plek of manier om zich te ontwikkelen. Er gaat geen kind langer dan drie maanden niet naar school zonder passend aanbod.**
- **Kwetsbare jongeren tussen 16 en 23 vallen niet tussen wal en schip en nemen regie over hun eigen toekomst.**

## Hoe

### **Vergroten kansengelijkheid in voorschoolse en schoolse periode**

Sommige kinderen stappen het onderwijs in met een (taal)achterstand. Dat heeft te maken met de mogelijkheden van het kind en in welke omgeving het opgroeit, zoals economische, sociale en culturele factoren. Het is van belang dat kinderen hun achterstand in de Nederlandse taal op jonge leeftijd inhalen. Wie moeite heeft om zich de taal vaardig te maken, riskeert ook achterstand in andere vakken en vaardigheden in het onderwijs.

Als we achterstanden in het onderwijs al bij jonge kinderen tegengaan, is dat een effectievere investering dan wanneer we die achterstand wegwerken als ze ouder zijn.

Samen met de Jeugdgezondheidszorg Kennemerland (JGZ), aanbieders van peuteropvang, onderwijsinstellingen en jeugdhulp- en welzijnspartners zet de gemeente Haarlem zich in om kinderen zo veel mogelijk gelijke kansen te bieden. Zij hanteren hierbij de kansencirkel. Hierover zijn gezamenlijke afspraken gemaakt in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).

Een onderdeel van het thema kansengelijkheid is het aanbieden van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) in het kader van het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Samen met de partners maakt de gemeente een nieuw onderwijskansenbeleid waardoor kinderen op de peuteropvang gestimuleerd worden in hun ontwikkeling, een soepelere overgang naar de basisschool mogelijk wordt en er aanvullende onderwijsactiviteiten komen. Het gaat om bereik en toeleiding naar peuteropvang met een voor-

schools educatieprogramma, de doorgaande lijn van peuteropvang naar de basisschool, aanvullende onderwijsactiviteiten in groepen drie tot en met acht van de basisschool en betrokkenheid van ouders en monitoring. En om het versterken van de doorgaande lijn onderwijs – schakelklassen – KinderUniversiteit – zomerschool.

De gemeente biedt aanvullende ondersteunende mogelijkheden voor kinderen van ouders met een HaarlemPas, zoals een financiële tegemoetkoming in schoolkosten, huiswerkbegeleiding en bijles.

*Scholieren en studenten missen, naast de bieb, duidelijk een relaxte werkplek. Een plek waar je niet per se om het halfuur een consumptie moet kopen om te mogen blijven zitten. Waar je niet gek wordt van rennende kinderen. Waar je irritante broertje in zijn kamer naast je niet op hoog volume aan het gamen is. STAD biedt hen een nieuwe studieplek in het centrum.*

### **Stimuleren en aanspreken van talent**

De gemeente stimuleert van jongs af aan talentontwikkeling. Met kinderen, jongeren en ouders wordt gekeken wat zij nodig hebben om hun talenten te ontdekken en te gebruiken. Als opdrachtgever sturen we hierop en denken we mee over mogelijkheden om talent te signaleren en te stimuleren binnen het onderwijs, de naschoolse opvang en bij activiteiten. Dat is ook een van despecifieke doelen van het gebiedsprogramma van Schalkwijk.

### **Interactie tussen wijk en school**

De gemeente wil ontmoeting tussen de wijk en de school stimuleren (vanuit het gedachtegoed 'It takes a village to raise a child'). Kinderen, buurtbewoners en voorzieningen kunnen elkaar versterken, ondersteunen en samen plezier hebben. De gemeente ondersteunt dit concept.

*Rebup organiseert op de Franciscus-school tekenlessen voor alle kinderen uit de buurt. De medewerkers zijn voor de kinderen en voor hun ouders een bekend gezicht. Daarnaast organiseren zij theater en andere activiteiten voor kinderen, jongeren ouders en wijkbewoners. De groep groene moeders zorgt voor een schone omgeving.*

### **Een betere afstemming en samenwerking bij overgangsmomenten**

De gemeente stimuleert een betere samenwerking bij overgangsmomenten en bevordert het gebruik van de kansencirkel zodat gekeken wordt naar het hele kind. Vanuit haar eigen rol stuurt de gemeente op een betere samenwerking rond de overgangsmomenten en het kijken naar het hele kind (alle acht elementen van de kansencirkel) op deze momenten.

De doorgaande lijnen voor jongeren en het voorkomen van voortijdig schooluitval is uitgewerkt in 'Vervolgaanpak Voortijdige Schooluitval van jongeren 2019 t/m 2022'.

### **Integraal Kind Centrum (IKC)**

Integrale Kind Centra dragen bij aan een doorlopende lijn in de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 13 jaar, stimuleren hen en zorgen dat hun kansen optimaal worden benut. De gemeente Haarlem en haar partners werken uit wat we in Haarlem en de regio onder een IKC verstaan en wat de visie zou moeten zijn. De term IKC wordt namelijk ook gebruikt voor de integrale voorziening onderwijs/jeugdhulp. Deze invulling valt onder de volgende paragraaf.

*'Niet ieder kind past goed in de mal van het bestaande systeem. Help deze kinderen om zich thuis te voelen en in hun tempo, op hun moment, de draad weer op te pakken.'*  
**Een jongere tijdens de bijeenkomst 'Samen voor jeugd' van de gemeente Haarlem, oktober 2018.**



## **Zorg en onderwijs: een continuüm**

De gemeente zet zich er samen met de partners voor in dat zo veel mogelijk kinderen zo nabij en gewoon mogelijk naar een peuteropvang en school kunnen, dat vragen en problemen tijdig gehoord, gezien en aangepakt worden en er geen kinderen tussen wal en schip vallen. Ze stuurt erop dat alle partners daar hun eigen expertise aan bijdragen.

Aan elke school is een vaste CJG-coach verbonden. En er wordt ingezet op een betere samenwerking in de kernteams: de school, GGD, leerplicht, CJG, soms aangevuld met het samenwerkingsverband passend onderwijs, zodat zij elkaar beter kunnen aanvullen en versterken in de tijdige ondersteuning van leerlingen. Dit gebeurt in het Impulstraject.

Om te zorgen dat ook kinderen die meer hulp nodig hebben zich kunnen ontwikkelen, werkt de gemeente samen met onderwijs- en (jeugdhulp)partners aan een continuüm van onderwijs-zorg-combinaties. Hiervoor wordt gewerkt aan een plan van aanpak. Onderdeel hiervan zijn afspraken over de financiering en de mogelijkheid om snel maatwerk te kunnen leveren. Regionale afspraken sluiten aan op landelijke ontwikkelingen.

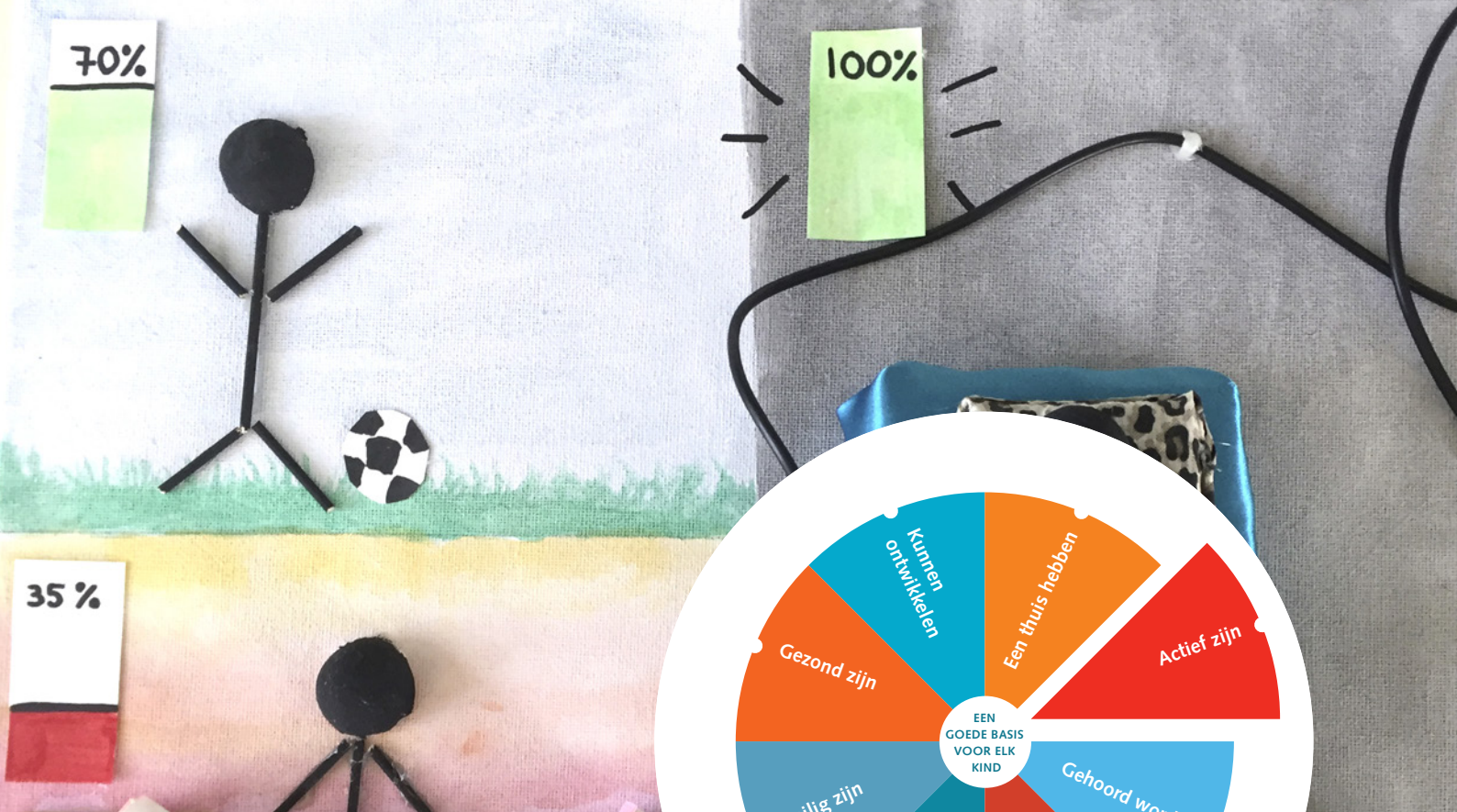
In de praktijk zien we dat onderwijs en zorg in verschillende verhoudingen gecombineerd moeten worden, afhankelijk van de behoefte van de doelgroep. Er zijn drie varianten:

- Onderwijs met aanvullende zorg: in het IKC (integrale voorziening onderwijs/jeugdhulp) volgen kinderen in principe het volledige onderwijsprogramma plus extra zorg.
- Tijdelijke (intensieve) zorg met als streven om zo snel mogelijk terug te keren naar volledig onderwijs. Het lukt sommige kinderen, zoals geoorloofde thuiszitters, tijdelijk niet om het volledige onderwijsprogramma te volgen. Sinds 2018 zijn er meer mogelijkheden in de onderwijswetgeving om tijdelijk minder of geen onderwijs te volgen. In die tijd kan worden gewerkt aan sociaal-emotionele doelen. De gemeente onderzoekt met partners hoe de samenwerking tussen de school – die de regie heeft over het plan voor terugkeer – en CJG of jeugdhulpaanbieders in deze situaties kan worden versterkt.
- Zorg met aanvullend onderwijs: de Gentiaan is een voorbeeld van een zeer kleinschalige voorziening voor kinderen die heel veel zorg nodig hebben, maar die soms wel, soms niet onderwijs kunnen volgen en dus niet het volledige onderwijsprogramma kunnen volgen. Met die ervaringen willen we leren hoe het aanbod voor kinderen met een grote zorgbehoefte verder vorm kan krijgen.

## **De ontwikkeling van jeugd naar volwassenheid**

De gemeente streeft naar een soepele overgang voor jongeren op weg naar volwassenheid, zonder dat ze last hebben van belemmerende regels van maatschappelijke organisaties en zonder dat kwetsbare jongeren uit beeld raken. De gemeente Haarlem wil de jongeren beter leren kennen en samen met de partners belemmeringen wegnemen. Onderdeel hiervan is de ontwikkeling van en werken met het toekomstplan waarin gekeken wordt op welke onderdelen de jongere extra steun nodig heeft.

Jongeren die dat nodig hebben, kunnen terugvallen op mentoren van Bedrijf en Samenleving. Zij ondersteunen kwetsbare jongeren door doelen te formuleren op het gebied van onderwijs of opleiding, werk, vrijetijdsbesteding, gedrag en gezondheid en ze stimuleren de jongeren om die doelen te halen.



Hanna Welling en Pien Uttien, A3B

## 9. Actief zijn

**De kans hebben om deel te nemen aan spel, sport, ontspanning of cultuur, zowel thuis, op school als in de stad.**

Spelen hoort bij ieder kind, door te spelen ontdekken en ervaren zij de wereld. Het is een natuurlijke manier van ontwikkelen, maar sommige kinderen hebben minder mogelijkheden om te spelen

Uit onder meer de Kinderwijkraad in Schalkwijk blijkt dat kinderen het belangrijk vinden dat ze op meer plekken buiten kunnen spelen. Hier moet rekening mee worden gehouden in de inrichting van de openbare ruimte. Samen met kinderen kunnen plekken worden gemaakt die hen uitdagen en de fantasie prikkelen. Kinderen vinden ook sportvelden, stoepen en schoolpleinen potentiële speelruimten. Wanneer kinderen ouder worden, verschuift de behoefte van spelen naar hangen en chillen. Voor veel pubers een belangrijk onderdeel van de vrijetijdsbesteding. Haarlemse jongeren willen graag plekken om elkaar te ontmoeten, om te skaten en te voetballen. Ze denken graag mee over geschikte plekken en over de inrichting ervan. Ook hebben ze behoefte aan meer uitgaansmogelijkheden voor jongeren tussen de vijftien en achttien.

Om kinderen en jongeren positief te laten opgroeien en ze kansen te geven om zich te ontwikkelen, helpt het als ze mee kunnen doen aan creatieve activiteiten, aan sport en als ze lid kunnen worden van verenigingen. Als ze activiteiten kunnen ontplooiën die hen in contact brengen met volwassenen die hen aanmoedigen en ondersteunen bij de ontwikkeling van hun talenten en vaardigheden. Een deel van de jongeren in Haarlem geeft aan behoefte te hebben aan meer (begeleide) activiteiten 's avonds en in het weekend. Ze zijn niet altijd op de hoogte van activiteiten die al georganiseerd worden.

Ook cultuur is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Door culturele activiteiten leren ze kritisch denken, krijgen ze begrip voor anderen en ontwikkelen ze hun creativiteit en sociaal-culturele vaardigheden. Door alle kinderen dezelfde culturele bagage mee te geven, vermindert de kansongelijkheid. Tot slot is ook rust belangrijk voor kinderen. Het bieden van kansen en stimuleren van activiteiten moeten niet doorslaan en te grote druk geven. Er zijn ook kinderen met te veel activiteiten en te weinig 'lege' vrije tijd.

## Ambitie

- **Kinderen en jongeren hebben in de nabijheid geschikte ruimte om vrij te spelen, te sporten, te ontspannen en vrienden te ontmoeten.**
- **Alle kinderen maken kennis met sport en cultuur in de stad. Ze worden gestimuleerd en wanneer nodig ondersteund om hieraan deel te nemen, zonder dat ze daarmee al hun vrije tijd invullen.**

## Hoe

### **Stimuleren van spelen en ontmoeten voor jonge kinderen**

Als onderdeel van de sociale basis subsidieert de gemeente speelgroepen voor kinderen tot ongeveer 2,5 jaar. Het is een ontmoetingsplek voor (groot)ouders en hun kinderen. Een leidster begeleidt de speelgroep en zorgt voor gezamenlijke momenten zoals koffiedrinken, voorlezen en liedjes zingen. Met een HaarlemPas kunnen kinderen gratis speelgoed lenen in de speel-o-theek.

### **Buitenspelen en hangplekken**

Samen met ouders en kinderen maakt de gemeente speelruimtebeleid en richt speelplekken in. Natuurlijk spelen en ruimte voor alle leeftijdsgroepen worden bevorderd. Dit is uitgewerkt in het 'Speelruimtebeleid Haarlem 2013-2020'. Er wordt gewerkt aan nieuw beleid, rekening houdend met de groei van de stad.

De gemeente vindt dat jongeren ruimte moeten hebben om te hangen of te chillen. Hiermee wordt rekening gehouden bij de (her)inrichting van de openbare ruimte. Samen met hen worden hangplekken en wifispots voor jongeren gezocht en ingericht, dit gebeurt bijvoorbeeld in Molenwijk.

Jongeren moeten zelf ook zorgen dat ze geen overlast veroorzaken. De buurt moet fijn en veilig zijn voor iedereen. Als jongeren overlast veroorzaken, moeten buurtbewoners dat met ze bespreken. Helpt dit niet, dan benadert het jongerenwerk de jongeren in het kader van de wijkaanpak jeugd (afdeling Veiligheid), om samen met hen en de buurt een oplossing te zoeken.

### **Sport en cultuur voor alle kinderen**

Om deelname aan sport en cultuur voor iedereen mogelijk te maken, zet de gemeente het volgende in:

- Via het Jeugdfonds Sport & Cultuur Haarlem kunnen kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld lid worden van een sportclub of meedoen aan culturele activiteiten zoals dans, muziek, beeldende kunst en theater. Aandachtspunt is het overwinnen van drempels, zoals wantrouwen en schaamte, om van het fonds gebruik te maken.
- Het onderwijs is de plek waar kinderen en jongeren kunnen kennismaken met kunst en cultuur en zich creatief kunnen ontwikkelen. De gemeente Haarlem zet zich samen met stichting Hart, het centrum voor cultuureducatie, in voor de verankering van cultuur in het onderwijscurriculum en een sterkere verbinding tussen onderwijs en culturele instellingen en aanbieders.
- De gemeente investeert in de bibliotheek als laagdrempelige culturele en educatieve basisvoorziening. In deze huiskamer(s) van de stad kunnen kinderen en jongeren behalve om boeken te lenen ook terecht voor culturele programmering en ze vinden er een rustige studieplek.
- Buurtsportcoaches, cultuurcoaches en combinatiefunctionarissen stimuleren of organiseren passend aanbod in de buurt of wijk. Zij doen dat onder meer door sport- en beweegaanbieders te verbinden

met culturele voorzieningen, onderwijs, zorg, welzijn, kinderopvang en wijkteams. De combinatiefunctionarissen hebben een toegankelijk aanbod van sport en cultuur tot doel, binnen- en buitenschools, maar ook talentontwikkeling.

- Voor (sport)verenigingen zijn kinderen en jongeren met gedragsproblemen een grote uitdaging. Voor de kinderen en jongeren is het heel belangrijk dat ze hun sport kunnen blijven beoefenen en niet opnieuw een negatieve ervaring opdoen door uitsluiting. De gemeente bespreekt met verenigingen, jongerenwerk, CJG, jeugdhulp en andere professionals de mogelijkheden om de samenwerking te versterken en de vaak vrijwillige coaches en trainers pedagogische ondersteuning te bieden.
- Bekeken wordt of meer ondersteuning nodig is en of het mogelijk is kinderen met een (fysieke) beperking meer mee te laten doen aan sport en cultuur.

*TTT startte als jongereninitiatief en is nu een van de grootste jongerencommunities van Haarlem. TTT organiseert activiteiten op het gebied van sport, vooral dans en basketbal, en verbindt die met passie en cultuur waar ze hun doelgroep – jongeren uit Schalkwijk – mee bereiken. TTT positioneert zich als een merk en jongeren sluiten zich hier graag bij aan. 'Soms is het feit dat iemand in je gelooft voldoende. Iedereen is op zijn of haar manier talentvol.'*

### **Kinder- en jongerenwerk**

De gemeente subsidieert als onderdeel van de sociale basis kinder- en jongerenwerk om kinderen en jongeren mee te laten doen, zich hun talenten te laten ontdekken en zich te ontwikkelen. Het is gericht op alle kinderen en jongeren, met extra aandacht voor kwetsbare jeugd. Zij kunnen ook vroegtijdig problemen signaleren en de juiste hulp er bij halen. Het doel van de gemeente is dat kinderen en jongeren zelf meer inbreng krijgen in de programmering en uitvoering van activiteiten.

De gemeente Haarlem ziet jongerenaccommodaties niet als een doel op zich, maar als een middel onder meer om ruimte te geven aan activiteiten die jongeren zelf organiseren. De gemeente stuurt er op dat jongeren een zo groot mogelijke rol in de openstelling van de jongerenaccommodaties spelen en zelfstandig accommodaties kunnen gebruiken, ook buiten reguliere openingstijden, zoals in de avond en het weekend. Jongerenwerk moet in activiteiten met jongeren ook andere accommodaties, zoals sportzaken, scholen en cultuurpodia in de buurt multifunctioneel kunnen gebruiken. Dat geldt ook voor de jongerenaccommodaties.

### **Scouting**

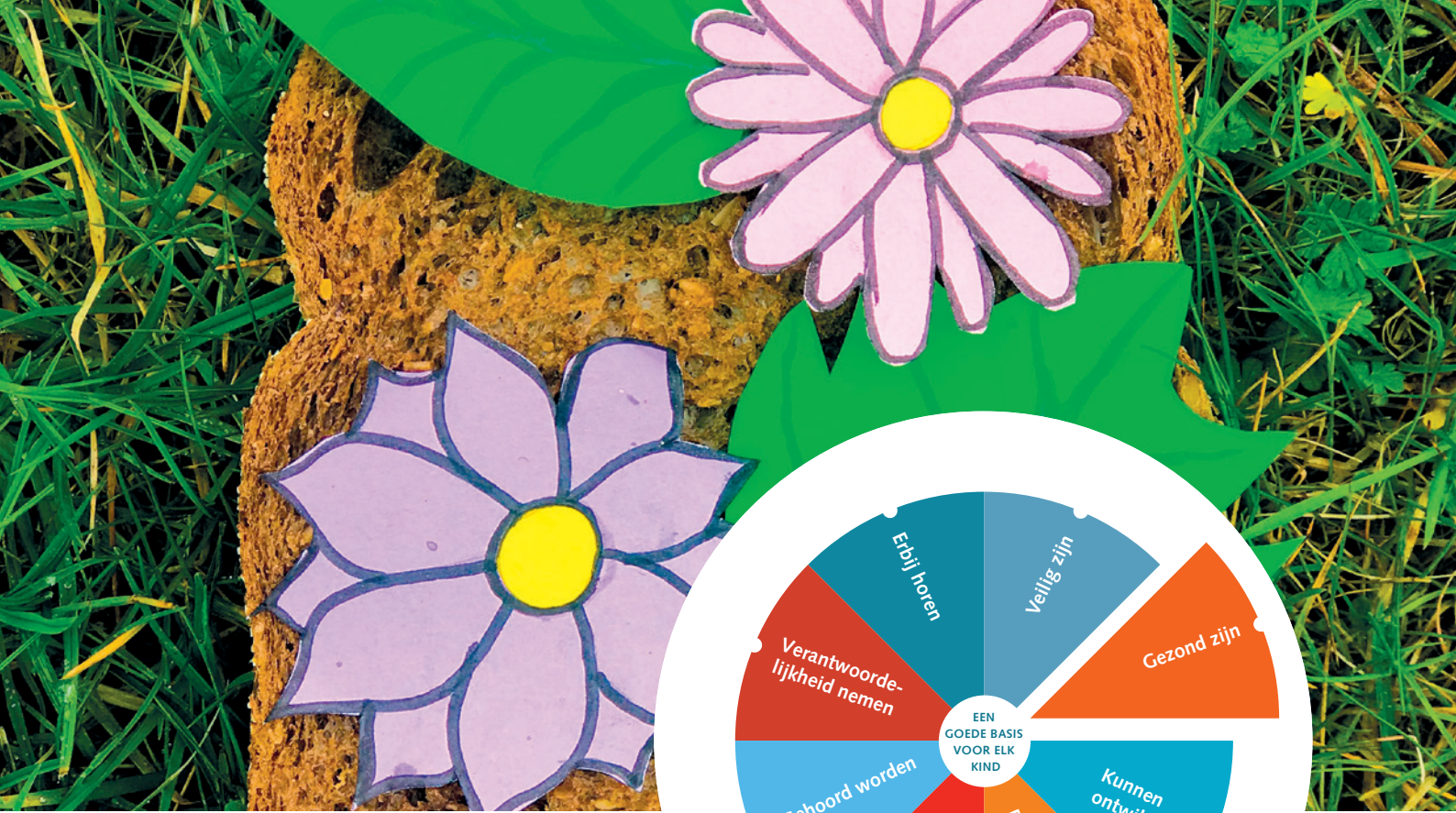
Haarlem heeft tien scoutingverenigingen, die een breed leeftijdsbereik hebben. Scouting besteedt veel aandacht aan groepsvorming en maatschappelijk bewustzijn. Bij scoutinggroepen komt vrijwilligerswerk veel voor. De gemeente subsidieert de scoutingactiviteiten voor de jeugdleden in Haarlem.

*Bij de 'Panthers' van scoutinggroep Menno Simonsz kunnen kinderen terecht die net iets meer begeleiding nodig hebben. Dankzij extra begeleiders en door te werken met pictogrammen hebben ook deze kinderen veel lol op de scouting.*

### **Uitgaansmogelijkheden voor jongeren onder de 18**

Er zijn te weinig uitgaansmogelijkheden voor jongeren onder 18 jaar, zo geven ze zelf aan. Jongeren worden wel ondersteund als ze feesten willen organiseren. Zo organiseerden zij samen met STAD Haarlem in het Patronaat het feest 'Lastig'. Ook zijn er commerciële mogelijkheden zoals de frisfeesten. Met jongeren, jongerenwerk en de afdeling Veiligheid en Handhaving wordt verder in beeld gebracht wat er is, wat er mist en of daarin een rol is weggelegd voor de gemeente.

*In januari opende Bar Barefoot vijf dagen haar deuren. Een pop-up bar in het teken van kunst en cultuur voor jongeren door jongeren.*



Flora Miedema en Ramona van Wijk, A3D

## 10. Gezond zijn

**Je lichamelijk en geestelijk goed voelen. Toegang hebben tot de best mogelijke (gezondheids)zorg en ondersteuning krijgen bij het maken van gezonde en veilige keuzes.**

Alle kinderen moeten de kans hebben zo gezond mogelijk op te groeien en zich lichamelijk en geestelijk goed te voelen. Voor kinderen van 0 tot 18 jaar is er preventieve gezondheidszorg. Vanaf hun geboorte wordt hun gezondheid en ontwikkeling gevolgd en krijgen alle kinderen, jongeren en ouders informatie en advies over gezond opgroeien. Kinderen die meer gezondheidsrisico's lopen krijgen extra aandacht.

De eerste 1001 dagen – van de conceptie tot ongeveer het tweede jaar – zijn heel belangrijk voor de lichamelijke, emotionele en psychische ontwikkeling van een kind, want dan wordt de basis voor later gelegd. Daarom is juist in die periode informatie en begeleiding aan ouders van groot belang. Dit vraagt om aandacht voor de gezondheid van ouders voor en tijdens de zwangerschap, vroegtijdig signaleren van problemen, aandacht voor veilige en gezonde hechting en het verbinden van medische en sociale hulp.

Om gezond te zijn, moet je gezond leven. Je moet weten hoe je gezond eet, genoeg beweegt en een gezond gewicht zien te houden. Ook moeten kinderen en jongeren weten wat de effecten van drank, roken en drugsgebruik op hun gezondheid kunnen zijn. Ouders, kinderen en jongeren worden ondersteund en gestimuleerd. Vooral in een kwetsbare wijk als Haarlem-Oost, waar de gezondheid slechter is dan in andere Haarlemse wijken. Uit de Kindermonitor van de GGD blijkt dat we in Haarlem goed bezig zijn als het gaat om overgewicht en bewegen.

Seksualiteit houdt jongeren volop bezig. Het is belangrijk dat zij hun vragen over liefde en seks kunnen stellen, dat ze leren dat ze altijd nee mogen zeggen en dat ze weten dat veilige seks noodzakelijk is.

Voor sommige kinderen en jongeren is extra aandacht en jeugdhulp nodig, omdat zij een ziekte, een beperking of een stoornis hebben. Dat betekent veel voor hen, maar ook voor hun ouders en eventuele broertjes of zusjes. Soms is nog niet precies duidelijk wat er aan de hand is. Dan is het belangrijk dat er vroeg mensen met verschillende expertises meekijken en zorgen voor wat nodig is.

Het is verontrustend dat landelijk het aantal zelfdodingen onder jongeren de laatste jaren is gestegen, vooral bij jongeren tussen 15 en 20 jaar (Nji, 2018). In deze groep is het een van de belangrijkste doodsoorzaken. Jongeren in Haarlem gaven aan dat depressiviteit geregeld voorkomt in hun vriendenkring. Stress en een hoog verwachtingspatroon van ouders kunnen zorgen voor psychische problemen onder jongeren. Eind 2019 volgen de uitkomsten van Emovo, het onderzoek van de GGD onder jongeren, dat eens in de vier jaar wordt gehouden.

Een deel van de kinderen en jongeren met een beperking heeft ondersteuning bij de persoonlijke verzorging nodig, zodat zij en hun gezin een zo normaal mogelijk leven kunnen leiden. De gemeente wil dat ook deze kwetsbaarder kinderen en jongeren zo zelfstandig, volwaardig en zorgonafhankelijk mogelijk kunnen leven, zo veel mogelijk in hun eigen omgeving.

## Ambitie

- **Alle kinderen in Haarlem weten wat nodig is om gezond te leven en krijgen de kans om gezond te leven in een omgeving die hen daartoe stimuleert**
- **Kinderen en jongeren die extra hulp nodig hebben krijgen snel de juiste hulp die in samenhang wordt aangeboden en zo veel mogelijk in de eigen omgeving wordt ingezet. Het is gericht op een zo groot mogelijke deelname van het kind of de jongere aan de samenleving.**

## Hoe

### Jeugdgezondheidszorg

De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdgezondheidszorg. Voor de uitvoering geeft zij opdracht aan Jeugdgezondheidszorg Kennemerland (JGZ) voor alle kinderen van 0 tot 4 jaar en aan de GGD voor alle kinderen van 4 tot 19 jaar. De gemeente stuurt op flexibele inzet zodat extra steun mogelijk is voor kinderen, jongeren en gezinnen die dit nodig hebben. Voor jonge kinderen legt de gemeente de nadruk op belangrijke onderdelen uit 1001 dagen zoals ouder-kindrelatie.

De vaccinatiegeraad is in de gemeente Haarlem afgelopen jaren afgenomen tot 84,8 procent. Deze daling is een landelijke trend en wordt veroorzaakt door een groeiende groep ouders met zorgen over mogelijke bijwerkingen van vaccinaties. Een andere mogelijke verklaring voor de daling in Haarlem is de groei van het vrijeschoolonderwijs. Op vrije scholen ligt de vaccinatiegeraad lager, volgens het RIVM gemiddeld 78 procent. De gemeente is hier samen met de JGZ alert op en stimuleert gesprekken met ouders hierover.

### Samenwerking rond het jonge kind

Binnen Integrale Vroeghulp werken partners samen om te zorgen dat in een zo vroeg mogelijk stadium hulp wordt verleend aan kinderen met meervoudige, complexe vragen op meerdere ontwikkelings- en levensgebieden en aan hun ouders. Het CJG en Jeugdgezondheidszorg organiseren dat in opdracht van de gemeente.

Als onderdeel van het landelijke 'Actieprogramma Kansrijke Start' wordt extra ingezet op het vormen van coalities binnen de geboortezorg.

## **Sociaaleconomische status en gezondheid**

Een goede gezondheid is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Er zijn grote gezondheidsverschillen tussen Haarlemmers met een lage en hoge sociaaleconomische status (SES). In Schalkwijk en Haarlem-Oost wonen de meeste inwoners met een lage SES. De gemeente zet zich met partners in om de gezondheidsverschillen te verminderen. In het bijzonder voor kwetsbare kinderen en jongeren, van negen maanden tot 19 jaar, omdat op jonge leeftijd de meeste gezondheidswinst is te behalen. Daarnaast biedt de gemeente samen met zorgverzekeraars Univé en Zorg en Zekerheid een voordelige zorgpolis aan voor mensen met een minimuminkomen. Zij hoeven geen eigen risico te betalen. Kinderen zijn meeverzekerd met hun ouders en kunnen door de goede dekking ook gebruikmaken van aanvullende zorg.

## **Gezond eten en genoeg bewegen**

De gemeente Haarlem werkt met de JOGG-aanpak; Jongeren Op Gezond Gewicht. De aanpak is erop gericht dat jongeren lekker in hun vel zitten, voldoende bewegen en gezond eten en drinken. De omgeving van jongeren, onder wie ouders, opvoeders, leraren en buurtsportcoaches, wordt bij deze aanpak betrokken. Daarnaast faciliteert de gemeente scholen om een eigen boterham te maken op school voor kinderen die thuis niet of onvoldoende eten. Ook wordt onderzocht of sport- en buurthuizen deze mogelijkheid kunnen bieden. De CJG-coach die aan de school is verbonden, kan contact leggen met de ouders om te kijken of er meer speelt in het gezin.

*De chef-kok van Kinderresto komt elke woensdag koken op basisschool de Wadden in Molenwijk. Samen met vijf leerlingen maakt hij een lunch voor alle 170 leerlingen van de school. Zo leren kinderen spelenderwijs hoe ze gezond kunnen eten en koken.*

*Steeds meer scholen in Haarlem vervangen tegels door bomen, struiken, zand en water. Zo ontstaan plekjes waar kinderen zich kunnen verstoppen, op zoek kunnen gaan naar lieveheersbeestjes en wormpjes en zelf groenten kunnen verbouwen. De gemeente heeft subsidie gegeven voor de groene metamorfose.*

## **Wijs en weerbaar in de omgang met roken, alcohol, drugs en seksueel gedrag**

De gemeente subsidieert het preventieprogramma Wijs en Weerbaar, een samenwerking tussen GGD Kennemerland, Brijder, L&F Advies en KIKID. Dit programma richt zich op het versterken van de eigen kracht, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van de Haarlemse jeugd van 4 tot 18 jaar en hun omgeving – school, gezin, wijk – door middel van collectieve preventie. In het programma ligt de nadruk op een gezonde leefstijl en een sterkere veerkracht en sociale weerbaarheid van kinderen. Alle scholen in Haarlem organiseren activiteiten waardoor leerlingen zich bewuster kunnen zijn van het gebruik van genotmiddelen, social media en gaming, de consequenties van pesten of de risico's van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Samen met ouders, kinderen en professionals werkt de gemeente Haarlem aan 'Rookvrij opgroeien in Haarlem-Oost', rookvrije huishoudens en een rookvrije omgeving voor kinderen. Het uiteindelijke doel is dat kinderen rookvrij opgroeien in heel Haarlem.

De afdeling Veiligheid en Handhaving besteedt extra aandacht aan het tegengaan van alcohol- en drugsgebruik onder jongeren onder de 18, onder meer door te handhaven op het schenken van alcohol onder de 18 jaar in cafés, sportkantines en supermarkten.

*In Haarlem zijn veel enthousiaste scholen die via de methodiek Gezonde School werken aan een gezonde leefstijl van de leerlingen.*

### **Huisartsen en CJG-praktijkondersteuners**

Huisartsen zijn een belangrijke vertrouwensfiguur voor ouders en jeugdigen. In opdracht van de gemeente werkt de CJG-praktijkondersteuner samen met huisartsen en voegt expertise over jeugd toe aan de praktijk. Vanaf 2019 kunnen alle Haarlemse huisartspraktijken hiervan gebruikmaken, wat ruim 90 procent inmiddels doet. Dit draagt bij aan een integrale en effectieve aanpak en inzet van passende hulp volgens de uitgangspunten: problematiek normaliseren en hulp dicht bij huis organiseren. Een CJG-praktijkondersteuner kan zelf (lichte) hulp bieden en als het nodig is specialistische jeugdhulp inschakelen.

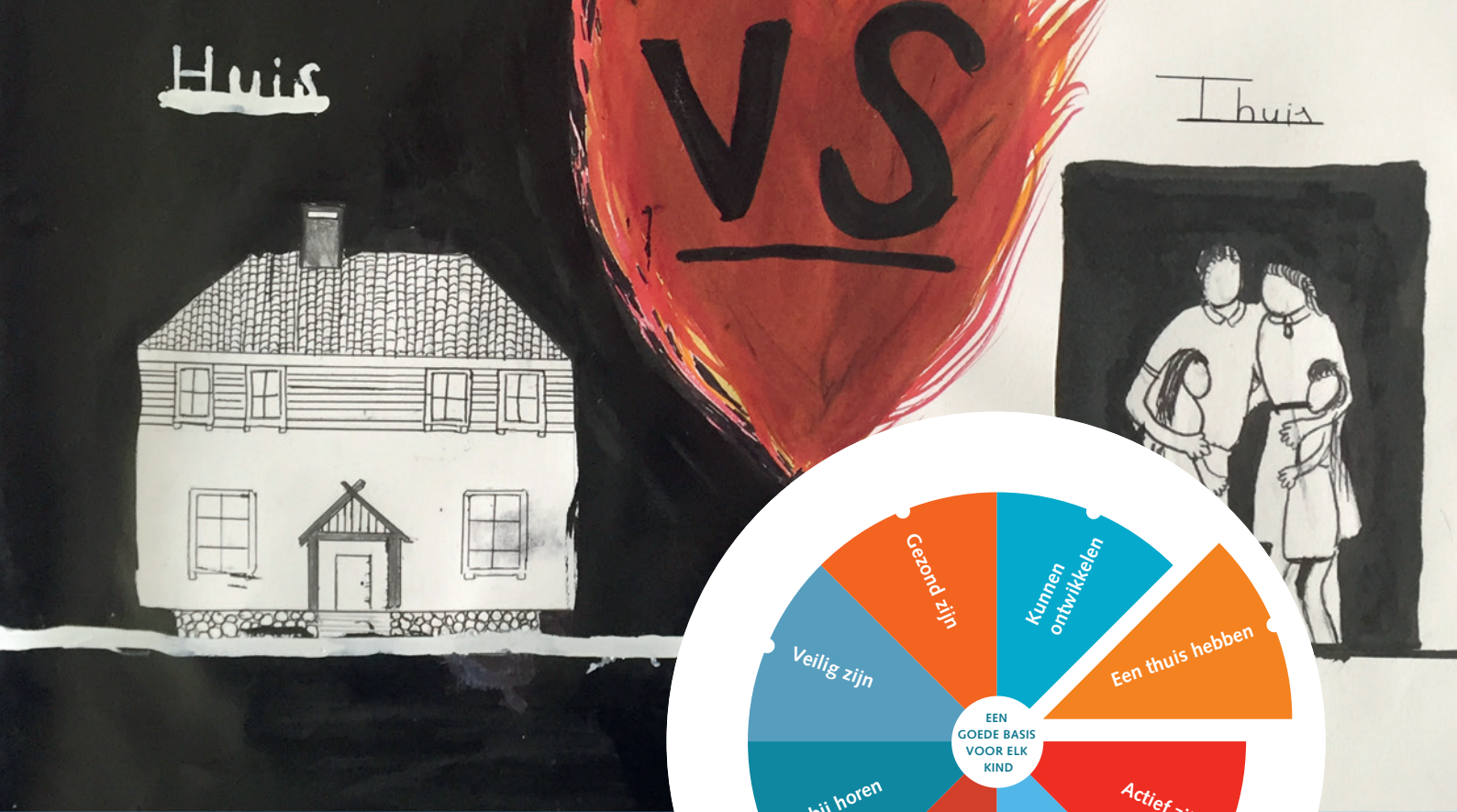
*'In onze praktijk hebben we veel te maken met gezinnen waar het niet goed gaat of waar er problemen, zoals gedragsproblemen, met kinderen zijn. We waren al heel lang op zoek naar iemand die ons hierbij kon helpen.'*

**Praktijk Haarlem Oost**

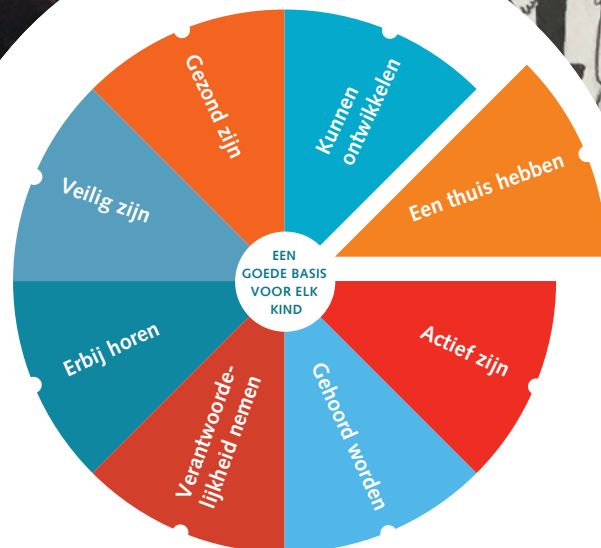
### **Geestelijk gezond zijn**

De gemeente koopt passende zorg en steun in voor kinderen en jongeren met een psychische aandoening. Naast psychiatrische zorg hebben kinderen en jongeren vaak ook behoefte aan begeleiding en ondersteuning in het gezin, in het onderwijs, bij dagbesteding, bij de huisvesting en in sociale relaties. De hulp wordt bij voorkeur in de eigen omgeving rond de individuele behoeften georganiseerd. De nadruk ligt op het stimuleren van de eigen regie en deelname aan het gewone leven. Dit vraagt om een integrale aanpak en permanente afstemming tussen het sociale en het geneeskundig domein.





Philipien van waveren, H2D



## 11. Een thuis hebben

**Een goede plek hebben om op te groeien, waar je verzorging en liefde krijgt. In een zorgzaam gezin, zo nodig met aanvullende hulp. Als dat niet mogelijk is in een passende omgeving zo thuis mogelijk.**

Kinderen en jongeren hebben een plek nodig waar ze zich geborgen voelen, een goede basis om te kunnen opgroeien. Een plek waar ze goed worden verzorgd, liefde en aandacht krijgen en gehoord, gewaardeerd en gestimuleerd worden. Het is grotendeels aan ouders om voor hun kinderen die veilige basis te zijn waar zij altijd op kunnen terugvallen.

Het ouderschap is mooi, maar ook ingrijpend en soms pittig. Als gemeenschap kunnen we ouders ondersteunen en er samen voor hen, kinderen en jongeren zijn. Het is voor veel ouders fijn om ervaringen te delen en steun te krijgen van andere ouders. Sommige ouders hebben hiervoor genoeg mensen in hun netwerk, voor andere is het fijn als er mogelijkheden zijn andere ouders in dezelfde levensfase en omstandigheden te ontmoeten.

Soms hebben ouders extra (professionele) ondersteuning nodig bij de opvoeding of de vaardigheden die horen bij het ouderschap. Dit geldt zeker voor kwetsbare ouders, zoals mensen met psychosociale problemen, mensen met een verslaving of een licht verstandelijke beperking, of mensen bij wie sprake is van huiselijk geweld, schulden of werkloosheid. Hun omstandigheden, de stress waarmee zij te maken hebben, beïnvloedt de gezondheid en ontwikkeling van hun kind.

Steeds meer kinderen maken een scheiding van hun ouders mee. Dit heeft een grote invloed op hun leven en kan sterke gevolgen hebben voor hun ontwikkeling. Kinderen moeten zich in alle fasen van een scheiding veilig en gezond kunnen ontwikkelen. Ouders hebben hier een gezamenlijke verantwoorde-

lijkheid in, zij blijven samen de ouders van hun kinderen en moeten altijd oog houden voor de belangen van hun kind.

Eigenlijk zouden alle kinderen thuis moeten opgroeien. In uitzonderlijke gevallen is het voor de veiligheid en ontwikkeling van een kind beter om (tijdelijk) ergens anders te wonen, dan bij de ouders op te groeien. Voor hen moet de gemeente samen met de partners zorgen voor een vervangend thuis, bij voorkeur in gezinsverband, waar kinderen en jongeren zich veilig en gekoesterd kunnen voelen.

Onder jongeren is het aantal dak- en thuislozen zorgwekkend. Er zijn te veel jongeren die tussen wal en schip vallen en geen sterk sociaal netwerk hebben. Deze jongeren hebben in veel gevallen te maken met complexe, meervoudige problematiek, zoals financiële, psychische of verslavingsproblemen, soms in combinatie met een (licht) verstandelijke beperking. Velen hebben een verleden in de jeugdhulp en sommigen zijn al in aanraking gekomen met politie of justitie.

## Ambitie

- **(Aanstaande) ouders worden ondersteund in ouderschap en opvoeding, door hun omgeving en door professionals.**
- **Kinderen en jongeren die een scheiding van hun ouders meemaken, kunnen zich in alle fasen van deze scheiding op een veilige en gezonde manier ontwikkelen. Hun ouders geven tijdens en na hun scheiding invulling aan gezamenlijk duurzaam ouderschap.**
- **Betere signalering van problemen en ondersteuning aan (aanstaande) kwetsbare gezinnen.**
- **Alle kinderen en jongeren groeien thuis op. Als dit niet goed is voor hun veiligheid en ontwikkeling groeien ze op in een vervangend thuis, waar ze zich veilig en gekoesterd voelen.**

## Hoe

### **Ontmoeten, ervaringen delen en ondersteunen**

Niet iedereen kan terugvallen op een eigen netwerk. De gemeente stimuleert mogelijkheden voor ouders om elkaar te ontmoeten en hun ervaringen met elkaar te bespreken. Hierbij wordt ook gekeken naar de rol die scholen als belangrijke spil in de buurt kunnen spelen en of er extra aandacht nodig is voor ontmoetingen tussen ouders van kinderen die speciale aandacht nodig hebben.

De praktijk wijst uit dat gezinnen die behoefte hebben aan ondersteuning kunnen worden geholpen door gezinnen die die steun kunnen bieden. De gemeente onderzoekt of dat kan worden uitgebreid.

*'Salam Aleikum', met die woorden verwelkomt Mostafa de groep mannen.*

*Ze komen overal vandaan: uit Irak, Marokko, Suriname of Afghanistan.*

*'Aleikum Salam', antwoorden ze in koor. Imi Nijholt bekijkt het tevreden lachend van de zijkant: 'Een mooie opkomst.'*

*In een zaal van wijkcentrum De Til zitten twintig mannen - migrantenvaders - die ideeën en ervaringen uitwisselen over de opvoeding van hun kinderen, in Nederland. Een onderwerp dat Imi na aan het hart ligt.*

***Imi Nijholt bij de wijkacademie opvoeden van Haarlem Effect***

## Ouderschap

Om ouders te informeren over en te ondersteunen bij de invulling van het ouderschap en de opvoeding worden (groeps)activiteiten voor ouders aangeboden, zoals informatieavonden, oudercursussen en ouderbegeleiding, zowel individueel als in een groep. Ouders kunnen een cursus ook online volgen. De gemeente onderzoekt of het online-aanbod kan worden uitgebreid. De ondersteuning is ook in het kader van preventie bij scheiding en relatieproblematiek van belang. Het gesprek over scheidingen bevindt zich nu nog te vaak in de taboesfeer. Het is belangrijk het gesprek over relatieproblemen en scheidingen te normaliseren.

## Vormgeven van ouderschap tijdens en na scheiding

Kinderen en ouders zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ouders hebben de verantwoordelijkheid om voor, tijdens en na een scheiding een situatie te scheppen waarin het kind zich zo goed mogelijk kan ontwikkelen. Als dit ouders onvoldoende lukt, is het wenselijk dat leidsters, leerkrachten of hulpverleners dat met ouders bespreken en hen ondersteunen. De gemeente werkt er met haar partners aan dat samenwerkende beroepsopvoeders en professionals het gesprek over scheidingen kunnen normaliseren en ouders kunnen aanspreken op hun verantwoordelijkheid jegens hun kinderen. Professionals moeten daarvoor weten wat het scheidingsproces behelst en wat de risico's en problemen zijn. Zij kunnen kinderen die betrokken zijn bij een scheiding leren hoe zij hun ervaringen kunnen delen met lotgenoten, ze begeleiden en steunen zodat ze hun stem kunnen laten horen.

Daarnaast is er extra inzet om de negatieve gevolgen van een problematische scheiding te beperken. Er is specifieke aandacht om deze kinderen en ouders hulp te bieden, de problematische situatie te doorbreken en ervoor te zorgen dat normale omgang met beide ouders mogelijk blijft. Om hen beter te bereiken en sneller de juiste hulp te kunnen bieden, wordt onder meer de verbinding tussen het CJG, de Raad voor de Kinderbescherming en de Rechtspraak versterkt.

De gemeente legt verbinding met het landelijke programma Scheiden zonder Schade.

## Maken van een gezinsplan, inzet van professionele hulp

Wanneer het niet goed loopt in het gezin en de gezinsleden er ondanks een goed netwerk en informele steun niet uitkomen, kunnen zij samen met een gezinscoach van het CJG een gedragen plan maken. Samen kijken ze naar wat er goed gaat in het gezin, waar ondersteuning en (jeugd)hulp bij nodig is en wie die hulp kan bieden.

De gemeente subsidieert het CJG, koopt jeugdhulp in en stimuleert dat partijen werken met gedragen plannen. Met als doel om snel de juiste hulp in te zetten: licht als dat kan, specialistisch als dat nodig is. Daarvoor is een deskundige en brede inschatting aan het begin van het traject noodzakelijk. De gemeente zorgt voor kwalitatief goede en voldoende jeugdhulp: maatwerk als dat nodig is. Belemmeringen, zoals schotten tussen de domeinen, moeten worden weggenomen. En tot slot moet er samenhang en samenwerking zijn met de volwassenzorg waaronder de GGZ.

Extra aandacht wordt besteed aan de inzet van steun en hulp bij gezinnen met (complexe) problemen op meerdere gebieden (multiprobleemgezinnen).

*'Ouders willen het beste voor hun kind, vind elkaar op dit punt. Besef dat er soms angst is voor jeugdhulp. Angst dat je het niet goed genoeg doet.'*

*Ouder op de bijeenkomst 'Samen voor jeugd' van de gemeente Haarlem, oktober 2018.*

## Wanneer thuis wonen (tijdelijk) niet lukt

Om te zorgen dat alle kinderen thuis kunnen opgroeien doen de regio's Zuid-Kennemerland en IJmond mee aan de pilot 'Voor ieder kind een thuis', een speerpunt in het Transformatieplan Zorg voor jeugd dat loopt tot en met 2021. Wat we met de pilot gaan doen, werken we uit in het 'Plan van aanpak voor ieder kind een thuis Zuid-Kennemerland en IJmond, 2019-2021'.

In pleeggezinnen kunnen kinderen in een gezinssituatie opgroeien wanneer dat in het eigen gezin (tijdelijk) niet mogelijk is. Pleegouders bieden essentiële hulp aan kwetsbare kinderen. De gemeente wil zorgen voor extra ondersteuning om pleegouders in staat te stellen deze belangrijke taak goed te kunnen vervullen en meer plaatsingen in pleeggezinnen te laten slagen. Daarbij gaat het om betrokken-

heid bij besluitvorming, deskundigheidsbevordering, maar ook het opheffen van financiële en andere knelpunten.

Ook gezinshuizen krijgen meer aandacht. Als thuis wonen (tijdelijk) niet kan, opvang in het netwerk of in een pleeggezin niet de beste oplossing is, is het wenselijk dat kinderen en jongeren zo veel mogelijk kleinschalig, gezinsgericht en perspectief biedend worden opgevangen en zo min mogelijk worden doorgeplaatst. Voor een deel van deze kinderen en jongeren met complexe problematiek is het wonen in een gezinshuis of projectgezin de beste optie. In de komende jaren willen wij het aantal gezinshuizen daarom ook uitbreiden.

### **Dak- en thuisloze jongeren**

De gemeente Haarlem zet zich in voor een regionale, sluitende ketenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren. De gemeente stuurt op goede samenwerking tussen het daklozenloket, de Brede Centrale Toegang (BCT), de maatschappelijke opvang voor jongeren pension Spaarnezicht en het CJG. En stuurt op begeleiding en een passend trajectplan voor iedere jongere.

Ook wil de gemeente een snellere door- en uitstroom van jongeren in pension Spaarnezicht bevorderen, de wachtlijsten beperken en hotelplaatsingen terugdringen. Er wordt de komende jaren extra ingezet op duurzame uitstroom naar betaalbare huisvesting voor jongeren.

Onder begeleiding van een CJG-coach met specialisme zwerfjongeren wordt de doorgaande zorglijn voor de jongere geborgd. Inzet van de Jeugdkring, een multidisciplinair overleg, waarbij de jongere concrete afspraken maakt met alle betrokken partners over zijn toekomstplan, biedt hierin ondersteuning.

Haarlem sluit aan bij het landelijke 'Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren 2019-2021'.

*'Ik heb een keer een nacht op een bankje geslapen bij het Centraal Station van Haarlem. Het sneeuwde, dus ik had mijn capuchon op tegen de kou. Nou, dat wil ik echt nooit meer meemaken! Tegen alle mensen die met jongeren werken, zou ik willen zeggen: praat met ons, wij zijn ook mensen en hebben een mening. Blijf ons supporten. Het is erg belangrijk dat er iemand is die in je gelooft.'*

***Jasmine, uit Jaarverslag CJG Kennemerland 2018.***



Michaël van Ieperen, H3C

## 12. Veilig zijn

**Je veilig voelen, thuis op school en in de rest van de samenleving.  
Beschermd worden tegen misbruik, verwaarlozing en geweld.  
Je veilig gedragen naar anderen toe.**

Kinderen en jongeren moeten zich veilig kunnen voelen en veilig kunnen zijn, dat zijn basisvoorwaarden om goed op te groeien. Het gaat in eerste instantie om een thuis waar kinderen en jongeren een fysiek en emotioneel veilige basis hebben. De thuissituatie van sommige kinderen is, ondanks hulp en ondersteuning niet veilig. In Nederland zijn kindermishandeling en huiselijk geweld de meest voorkomende gevallen van geweld. Het gaat niet alleen om fysieke vormen van geweld, maar ook om emotionele mishandeling, zoals verwaarlozing of overvraging, bijvoorbeeld prestatiedwang. Meestal vormen problemen bij de ouders – relatiekwesties, stress, verslaving of psychische problemen – de oorzaak.

Naast een goede thuisbasis is het is ook belangrijk dat kinderen en jongeren zich veilig en beschermd voelen in hun (school)omgeving. Belangrijke thema's zijn pesten (zie hoofdstuk 6) en sexting. Veel jongeren staan er niet bij stil dat het versturen van een seksueel getinte (naakt)foto of filmpje naar een vriend of vriendin veel schade kan veroorzaken als die verspreid worden via social media. Dat kan leiden tot angst, onzekerheid, schooluitval en in sommige gevallen neiging tot zelfdoding.

Tot slot zijn er jongeren die, overlast veroorzaken. Meestal gebeurt dat in groepsverband. Soms belanden deze jongeren in de criminaliteit. Zij creëren onveiligheid voor anderen en zichzelf. De gemeente vindt het belangrijk hen aan te spreken op hun gedrag en op hun eigen verantwoordelijkheid hierin.

Tegelijkertijd zien we dat er achter dit gedrag en keuzes vaak problemen schuilen in het gezin, psychische problemen en het gevoel er niet bij te horen.

## Ambitie

- Kinderen groeien op in een veilige thuissituatie en een veilige (school)omgeving.
- Jeugdoverlast en –criminaliteit komen minder vaak voor.

## Hoe

### Gesprek over veiligheid normaliseren

Vanaf het moment dat een kind wordt geboren, voelen ouders de behoefte om hun kind te beschermen en veiligheid te bieden. Gesprekken over een veilige leefomgeving en veiligheidsproducten zoals traphekjes zijn normaal, maar de gemeente wil in samenwerking met het CJG ook het bredere gesprek over veiligheid normaliseren zodat dit niet pas een punt wordt wanneer professionals zich zorgen maken en ouders zich soms aangevallen en bedreigd voelen.

### Kindermishandeling eerder en beter in beeld

Om kindermishandeling eerder en beter in beeld te hebben, ondersteunt de gemeente het bespreekbaar maken van kindermishandeling en huiselijk geweld, bijvoorbeeld door projecten op scholen en voorlichting op consultatiebureaus, en door de aangescherpte Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Aan volwassenen met (GGZ)problematiek moet altijd worden gevraagd of ze kinderen hebben. In dat geval moet ook voor die kinderen worden gezorgd. De gemeente Haarlem sluit hiervoor samen met de regio's IJmond en Zuid-Kennemerland aan bij het landelijke programma 'Geweld hoort nergens thuis'.

Als ouders openstaan voor hulpverlening en als duidelijk is wat er moet gebeuren, kunnen zij samen met het CJG én met expertise van de gecertificeerde instelling een actieplan maken om een voldoende veilige situatie te realiseren. Dat gebeurt in de pilot 'Samen werken aan veiligheid'.

*In de pilot 'Samenwerken aan Veiligheid' lukte het in 2018 om in 69 procent van de gezinnen de veiligheid voldoende te herstellen, waardoor het gezin verder kon in een regulier ondersteuningstraject. In 31 procent van de gezinnen deed de Raad voor de Kinderbescherming onderzoek. De winst is dat sneller duidelijk werd dat het in de vrijwillige hulp niet ging lukken.*

Met de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zijn organisaties verplicht om hun medewerkers te trainen in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en om de vijf stappen van de meldcode te volgen. Maatschappelijke organisaties die met kinderen te maken hebben, hebben aandachtsfunctionarissen aangesteld die fungeren als vraagbaak voor collega's en die het onderwerp blijvend onder de aandacht te brengen. Ook binnen de gemeente Haarlem is een netwerk van aandachtsfunctionarissen opgezet om de meldcode bij de betrokken afdelingen te borgen.

### Kindermishandeling stoppen en duurzaam oplossen

Kindermishandeling moet zo snel mogelijk worden gestopt. De gemeente Haarlem stuurt in bovenregionaal verband samen met Veilig Thuis en het Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling (MDCK) op een aanpak waarin eerst in onveilige situaties veiligheid wordt gecreëerd en daarna de oorzaken van de onveiligheid worden aangepakt en wordt gewerkt aan herstel van (ontwikkelings) schade. Hulp is niet alleen gericht op het slachtoffer, maar op het hele gezin of alle direct betrokkenen.

Ook voor plegers is een hulpaanbod nodig om herhaling te voorkomen. Ook hier sluit de gemeente Haarlem aan bij het landelijke programma 'Geweld hoort nergens thuis'.

Of de Raad van de Kinderbescherming onderzoek doet of dat hulp op vrijwillige basis mogelijk is, wordt besloten aan zogenaamde beschermingstafels. Als dat kan, gebeurt dat in het bijzijn van ouders en kinderen die ouder zijn dan 12 jaar. Er wordt afgesproken wie de regie heeft en welke stappen er binnen welke termijn plaatsvinden. Alle samenwerkingspartners hebben een verantwoordelijkheid om de veiligheid van kinderen in het oog te houden en bij te dragen aan een veilige situatie.

### **Aandacht voor specifieke groepen**

Voor sommige kinderen en jongeren met specifieke problemen is extra aandacht nodig. Het gaat om slachtoffers van loverboys, kinderen van ouders met psychiatrische problematiek en van ouders met een licht verstandelijke beperking (programma 'Geweld hoort nergens thuis'). Bij kinderen van deze ouders is het risico op kindermishandeling groter. De gemeente financiert een consultant bij de volwassen-GGZ om de kindcheck te borgen en samenwerking met het CJG en Veilig Thuis te stimuleren. Er is een protocol om kinderen van ouders die zich melden bij de spoedeisende hulp met een suïcidepoging, psychose, harddrugsgebruik en verwondingen door gewelddadig gedrag te melden bij Veilig Thuis. Uit onderzoek blijkt er een grote kans is dat deze kinderen worden mishandeld.

### **Inzet in crisissituaties**

Samen met de gemeenten in de regio's Zuid-Kennemerland, IJmond en Haarlemmermeer is de gemeente Haarlem opdrachtgever voor de doorontwikkeling van de Integrale Crisisdienst (ICD), onderdeel van Veilig Thuis. De ICD is er voor die crisissituaties die vroeger vielen op het terrein van Jeugd & Opvoedhulp, Jeugd LVB en VG-sector, Jeugd-GGZ en Veiligheid. Daarnaast willen de gemeenten crises zo veel mogelijk voorkomen, (vervolg)hulp na de crisis beter inzetten en plaatsingsmogelijkheden beter in beeld krijgen.

### **Veilig in en om school**

De school en omgeving moeten een veilige plaats zijn voor alle kinderen. De doorontwikkeling van het convenant 'Veilig in en om scholen' moet daar aan bijdragen. Scholen hebben hierin de regie en werken nauw samen met de gemeente en andere partners, zoals politie en handhaving. Het convenant wordt herijkt, daarvoor ligt de verantwoordelijkheid in eerste instantie bij de scholen. Gemeenten en samenwerkingspartners dragen daaraan bij.

### **Geen onveiligheid voor anderen veroorzaken: Jeugd en Veiligheid**

Jeugdoverlast- en criminaliteit wordt tegengegaan vanuit de integrale aanpak Jeugd, een prioriteit binnen het veiligheidsbeleid van de gemeente Haarlem. Onder regie van de gemeente wordt onder meer samengewerkt met jongeren- en straathoekwerk, politie, Openbaar Ministerie, reclasseringsorganisaties om te komen tot een integraal plan van aanpak. Er is aandacht voor zowel repressie en preventie als voor (jeugd)hulp. Dit is uitgewerkt in het 'Integraal Veiligheids- en handhavingbeleid 2019-2022' en in de jaarlijkse actieprogramma's.

Het jongeren- en veldwerk besteedt veel aandacht aan preventie van problemen door jongeren op een positieve manier te activeren en te begeleiden in hun ontwikkeling waarbij hen ook gewezen wordt op hun eigen verantwoordelijkheid. Wanneer er overlast is of sprake van criminaliteit wordt dit besproken in de kernteams waaraan jongerenwerk en veldwerk, politie en handhaving in de betreffende stadsdelen deelnemen. Zij bepalen gezamenlijk een integrale aanpak per individu, groep of wijk.

De gemeente wil extra inzet plegen om de broertjes en zusjes van deze jongeren eerder te bereiken door ouders en kinderen sterker te motiveren om hulp te accepteren en te onderzoeken welke hulp nodig is om onderliggende problemen aan te pakken.

# Nawoord

Op een aantal terreinen van jeugd, zorg en onderwijs moet nog veel gebeuren om van een echte integrale aanpak te kunnen spreken. Er kunnen op verschillende terreinen verbeteringen worden aangebracht, bijvoorbeeld in de samenwerking tussen instellingen en de bejegening van jongeren.

Ik vind het van groot belang dat jongeren meer stem krijgen in het beleid dat over hen gaat, of bij de zorgtrajecten die er voor hen zijn. Betere afstemming tussen onderwijs en zorgtrajecten is daar ook een voorbeeld van. Dat is niet alleen goed voor de jongeren en hun omgeving, het heeft ook een dempend effect op de kosten in de jeugdhulp. Die lopen namelijk steeds verder uit de hand. Wat ook dikwijls gebeurt, is dat kinderen en jongeren te laat in beeld komen bij de juiste hulpverlener. Of we zien dat ze te laat, als de problemen al uit de hand zijn gelopen, pas de hulp geboden krijgen die ze nodig hebben.

Sinds 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdhulp. Vóór de transitie was er veel te doen over de vraag of de gemeenten wel voor die taak zouden zijn toegerust. Ook waren er veel hoofdbreken over de korting van vijftien procent op het budget. Gemeenten zouden het wel goedkoper kunnen doen, zo was de opvatting, omdat ze dichterbij de burger staan. Door de transitie naar de gemeente kwamen er veel mankementen aan het licht. Vaak was er geen adequate administratie van welke cliënten welke hulp ontvingen. Ook was er geen duidelijk zicht op de kosten van de hulp. De gemeenten kregen meer zicht op de vraag wie nog van hulp verstoken bleef en of het wel de juiste hulp was die werd geleverd. Waar de kansen lagen door te werken met gedragen plannen, door het eigen netwerk van kinderen en jongeren beter te benutten. De gemeente zat er bóvenop.

Gemeenten moesten van het afgeslankte budget ook de uitvoeringskosten en de overhead betalen. Investerings in preventie, een groter bereik van de jeugdhulp en bekostiging van reële tarieven, hebben geleid tot de tekorten waar we nu mee te maken hebben. Gelukkig lijkt het er nu op, in mei 2019, dat de minister van VWS heeft besloten extra middelen beschikbaar te stellen voor de jeugdhulp. Hoeveel, onder welke condities en of ook Haarlem hiervan zal profiteren, is nu nog niet duidelijk. Doordat de nadruk de eerste jaren na de transitie vooral lag op de continuïteit van de zorg, was er minder financiële en fysieke capaciteit beschikbaar voor de brede transformatie die nodig is. Nu is de tijd daarvoor aangebroken en willen we de transformatie voortvarend ter hand nemen. Dit doen we samen met de jongeren, hun ouders/verzorgers en met mede-opvoeders. Ik realiseer me dat dit een langdurig proces is en dat het wel een decennium kan duren voordat de doelstellingen zijn bereikt. Maar als het betere jeugdhulp oplevert, dan is het de tijd en de grote inspanning dubbel en dwars waard.

We weten dat op het ogenblik dat jongeren bij de jeugdhulp aankloppen, het vaak al te laat is om het tij te keren. Dat schreef ik hierboven al. Met de ambities vanuit deze nota hopen we ook een bijdrage te leveren aan het voorkomen en verminderen van problemen en de noodzaak een beroep op hulp te doen. Natuurlijk zal er altijd een groep kinderen en jongeren zijn die aangewezen is op (zwarte) (jeugd)hulp. Daar komen we niet onder uit en daar willen we ook niet op bezuinigen. Maar is het in sommige gevallen niet mogelijk om eerder te signaleren en een vroeger, lichtere vorm van ondersteuning te bieden? Is het mogelijk dat we als samenleving op een eerder moment constateren dat er iets aan de hand is met deze jongen of dit meisje? Ik wil graag bekijken of we jongeren beter kunnen helpen door met hen een eerdere en betaalbaardere oplossing te bedenken en deze ook uit te voeren.



Verschillende partijen die met kinderen te maken hebben – de vroeg- en voorschoolse educatie, het consultatiebureau en scholen – richten hun inspanningen op de ontwikkeling van het kind. Het zou mooi zijn als ze dit doen vanuit een gezamenlijke visie waarbij ze signalen delen met kinderen, ouders én met elkaar. Te vaak zie je nog dat er vormen van handelingsverlegenheid voorkomen die een goed gesprek in de weg staan. Handelingsverlegenheid zorgt ervoor dat een hulpverlener of leerkracht de relatie met een ouder niet op het spel durft te zetten en vermoedens van problemen daardoor niet uitspreekt. Het omgekeerde geldt ook. Soms hebben ouders/verzorgers een vertekend beeld van wat hun kind doet of hoe het zich gedraagt. Juist dan is met elkaar praten erg waardevol. Dat geldt ook als het kind van de ene levensfase naar de volgende groeit. Openheid van zaken vanuit de professionals die bij het kind zijn betrokken, is van groot belang. Zwijgen tegen of niet informeren van een partij in een volgende schakel, is misschien goed vanuit het idee om een kind in de volgende fase een nieuwe start te geven. Het kan echter fnuikend zijn voor de ontwikkeling van een kind, omdat vaak de reeds gesignaleerde problematiek door het verzwijgen ook in een latere fase weer opduikt. Ik ben me bewust van het spanningsveld dat dit oplevert en daarom is het goed hierover in gesprek te gaan. Ook zou nog meer moeten worden gekeken naar de gezinssituatie in plaats van alleen naar het kind. In kwesties als bijvoorbeeld vechtscheidingen, zijn we steeds beter op de hoogte van de problemen die zo'n vorm van echtscheiding voor de kinderen met zich meebrengt. Ook situaties waarin ouders stress ervaren door schulden of huisvestingsproblemen hebben gevolgen voor het opvoeden en opgroeien.

Er is een hoop gedaan de afgelopen jaren. Toch kan het elke dag een beetje beter, er valt nog veel te doen. De ambities vanuit dit beleidsprogramma bieden voldoende kansen om met deze punten aan de slag te gaan, daar maak ik me graag hard voor.

**Jur Botter,**  
*Wethouder, Jeugd en Onderwijs*

